हाम्रो गल्छी

स्थानीय पाठ्यक्रम

कक्षा १-८

गल्छी गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

बैरेनी, धादिङ

बागमती प्रदेश, नेपाल

CamScanner

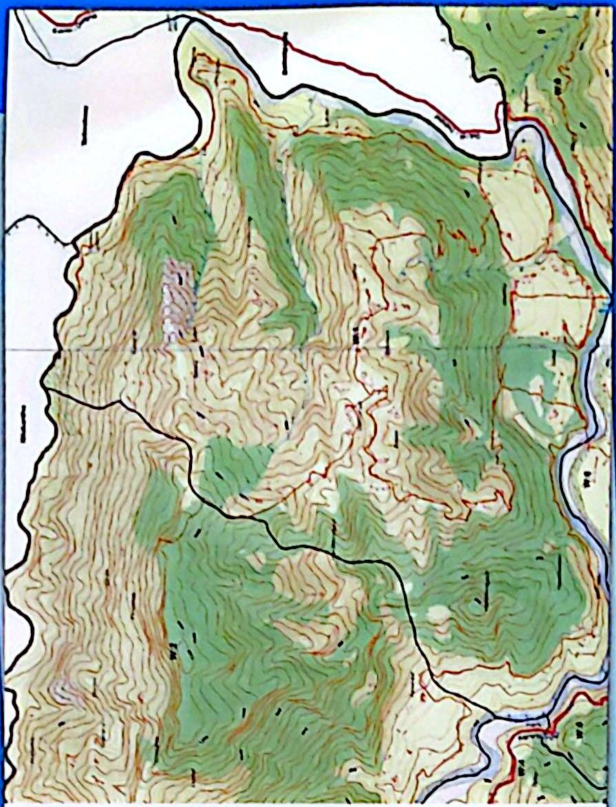

वडा नं. १

वडा नं. २

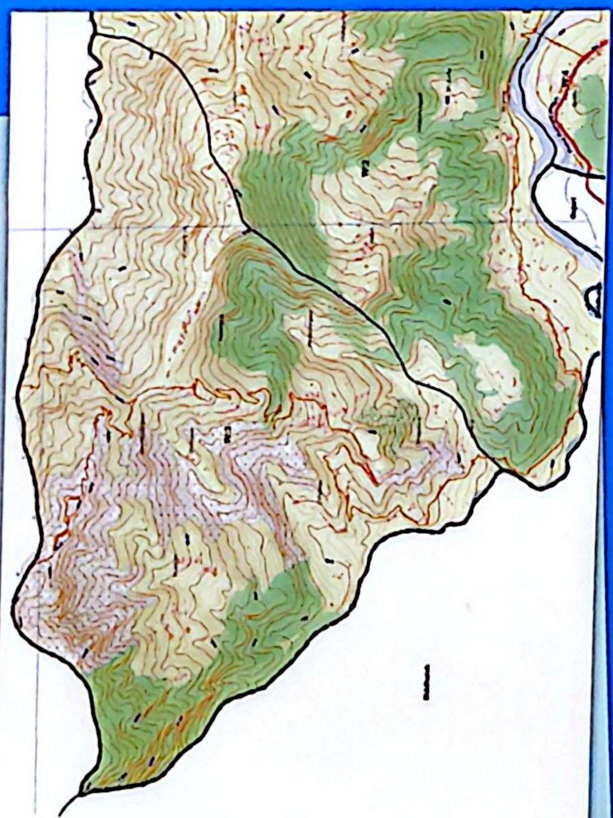

वडा नं. ३

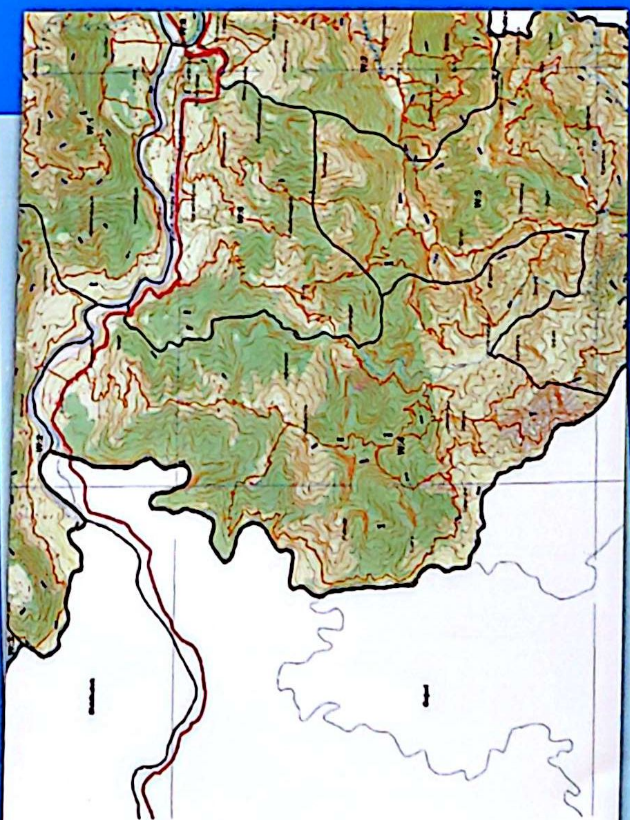

वडा नं. ४

CS CamScanner

हाम्रो गल्छी

स्थानीय पाठ्यक्रम

कक्षा १-८

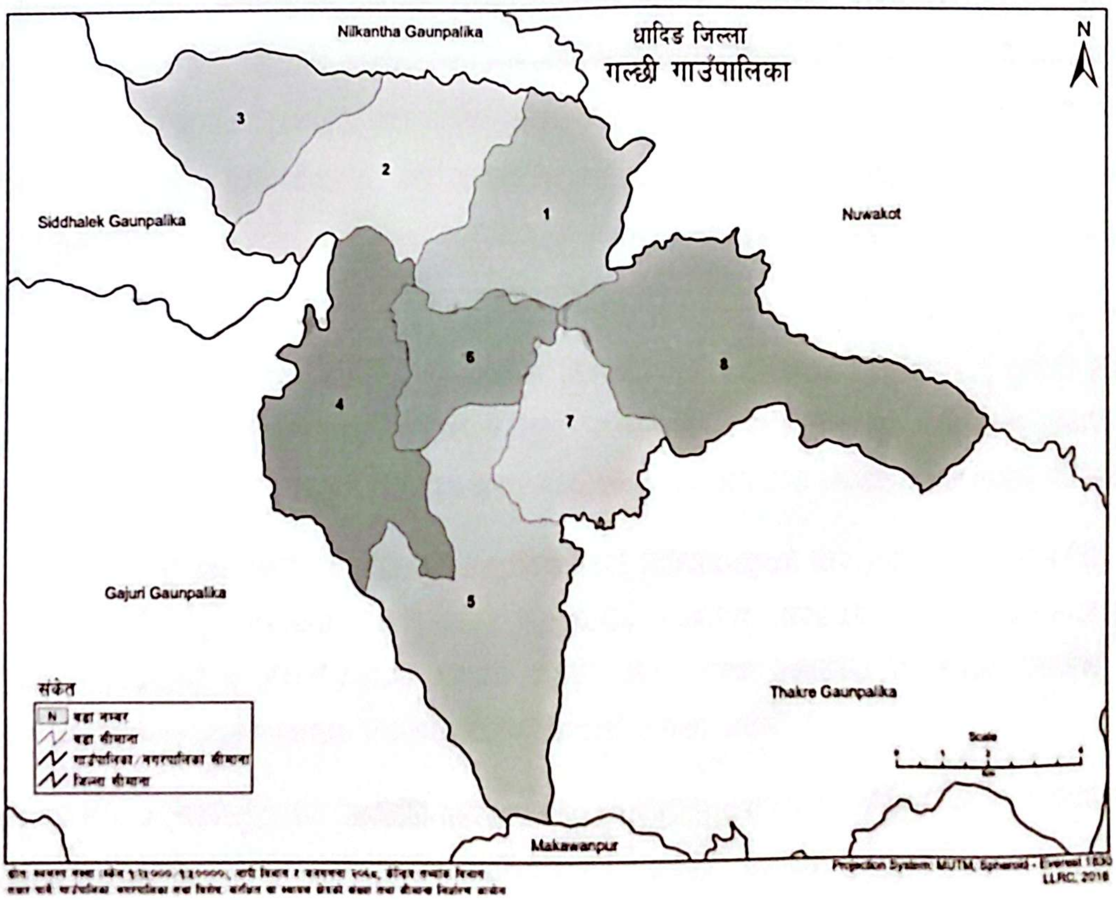

गल्छी गाउँपालिका, धादिङ

बागमती, प्रदेश, नेपाल

२०७८

CS CamScanner

प्रकाशकः

गल्छी गाउँपालिका, धादिङ

शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा

सर्वाधिकार प्रकाशकमा निहित

प्रथम प्रकाशनः

वि.सं. २०७८ (ई.सं. २०२१)

CamScanner

हाम्रो भनाइ

पाठ्यक्रम शिक्षण प्रक्रियाको मूल आधार तथा सिकाइको योजना हो र यसकै आधारमा सम्पूर्ण शैक्षिक क्रियाकलाप सञ्चालन हुने भएकाले पाठ्यक्रम स्थानीयतालाई समेट्ने र स्थानीयताको संरक्षण गर्न सक्ने हुनुपर्छ । साथै पाठ्यक्रमले समसामयिक विषयवस्तु तथा स्थानीय आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न सक्नुपर्छ । वर्तमान परिवेशमा यसै मान्यतानुसार नेपाल सरकार स्थानीय पाठ्यक्रम प्रारुप २०७६ अनुसार कक्षा १-८ मा एउटा स्थानीय आवश्यकता अनुकूलको विषय वा मातृभाषामा पाठ्यक्रम निर्माण गरी लागु गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय तहलाई दिएकोले सोही अनुरुप यो पाठ्यक्रम निर्माण गरिएको हो ।

यो पाठ्यक्रम निर्माण गर्नका लागि आवश्यकता पहिचान र विषयवस्तु छनौट गर्ने कार्यका लागि गल्छी गाँउपालिका स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण समितिबाट प्रस्ताव पेश भई यस गल्छी गाँउपालिकाका सबै विद्यालयका प्रधानाध्यापक, गाँउकार्यपालिकाका सदस्य, शिक्षा अधिकृत शिक्षासँग सम्बद्ध सरोकारवालाहरु सम्मिलित कार्यशालाले स्थानीय आवश्यकता अनुकूलका विषयवस्तुको आवश्यकता पहिचान गरेकोले सोही बमोजिम प्रत्येक वडामा गएर त्यहाँका जनप्रतिनिधि, अभिभावक, व्यवस्थापन समिति, स्थानीय बुद्धिजीवि, विद्यालयका प्रधानाध्यापक, शिक्षक र विद्यार्थीको प्रत्यक्ष सहभागितामा स्थानीय परिवेश अनुकूल आवश्यकता पहिचान गरी पाठ्यक्रम विकास केन्द्रको प्राविधिक सहयोगमा स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण समितिले यो पाठ्यक्रम निर्माण गरेको छ ।

विश्वमा सूचना तथा सञ्चार क्षेत्रमा देखा परेका विकास, विश्वव्यापीकरणले स्थानीयकरणलाई चुनौति दिइरहेको परिप्रेक्ष्यमा विद्यालय तहको शिक्षामा स्थानीय विषयबस्तुहरु समाहित गरी सामाजिक मूल्यमान्यता, ज्ञानविज्ञानका विविध पक्षहरु एवं व्यावहारिक ज्ञानयुक्त शिक्षाको आवश्यकतालाई दृष्टिगत गरी यो पाठ्यक्रम तयार पारिएको छ ।

यसमा शिक्षण सिकाइ कार्यलाई सहयोग पुग्ने दृष्टिकोणले विषयवस्तुको विस्तृतीकरण, सम्भावित शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप, मूल्याङ्कन र पाठ्यभार समेतलाई समावेश गरिएको छ । पाठ्यक्रमलाई अझ व्यावहारिक, प्रभावकारी र जीवनोपयोगी बनाउन गल्छी गाँउपालिका स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण समिति सम्बन्धित सबै सरोकारवालाहरुबाट रचनात्मक सुझावको अपेक्षा गर्दछौं ।

अन्त्यमा गल्छी गाउँपालिकाको स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणमा सहयोग गर्नुहुने यसै गाउँपालिकाको अध्यक्षज्यू, उपाध्यक्षज्यू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतज्यू, सम्पूर्ण वडाका वडाध्यक्षज्यू, कार्यपालिकाका सदस्यहरु, राजनीतिक दलका गाउँपालिका स्तरीय प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरु यसै गाउँपालिकाभित्रका विद्यालय व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारी, स्थानीय बुद्धिजीवीहरु, अभिभावकहरु, विद्यालयका प्रधानाध्यापक तथा शिक्षकहरु, विद्यार्थीहरु, स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण समिति लगायत प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रुपमा सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्णलाई धन्यवाद दिन चाहन्छौं ।

वि.सं. २०७८

गल्छी गाउँपालिका
धादिङ

CamScanner

विषयसूची

क.सं	विषयवस्तु	पृष्ठ संख्या
१.	परिचय	५
२.	विषय क्षेत्र	६
३.	स्थानीय पाठ्यक्रमको औचित्य	७
४.	एकीकृत ढाँचाको पाठ्यक्रम विकास	८
५.	विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय उद्देश्य	९
६.	विद्यालय शिक्षाको तहगत संरचना	९
७.	विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रम संरचना	१०
८.	तहगत सक्षमता	१२
९.	विषयवस्तुको छनौट	१३
१०.	कक्षागत सिकाइ उपलब्धिहरू	१४
११.	सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	१७
१२.	मूल्याङ्कन प्रक्रिया	१७
१३.	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	१८
	• कक्षा-१	१८
	• कक्षा-२	२१
	• कक्षा-३	२४
	• कक्षा-४	२७
	• कक्षा-५	३०
	• कक्षा-६	३४
	• कक्षा-७	३७
	• कक्षा-८	४१

CS CamScanner

१. परिचय

पाठ्यक्रम सिकाइको योजना हो । पाठ्यक्रम विद्यार्थीका सिकाइ आवश्यकतालाई पूरा गर्न विद्यालयले गर्ने तयारी पनि हो । केन्द्रमुखी पाठ्यक्रमले स्थानीय आवश्यकता र परिवेशलाई सम्बोधन गर्न नसक्ने हुँदा कुनै एक विषयको पाठ्यक्रम स्थानीय तहमा तयार गरी कार्यान्वयन गर्न सकिने प्रावधान वर्तमान विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारुप, २०७६ मा राखिएको छ ।

नेपाल एउटा विविधताले भरिपूर्ण मुलुक हो । भौगोलिक, धार्मिक एवं सांस्कृतिक, जातीय र भाषिक विविधता नै यस देशका प्रमुख विशेषता हुन् । त्यसैले विद्यालय तहमा केन्द्रबाट तयार गरी वितरित पाठ्यक्रमले मात्र विद्यार्थीहरूलाई आवश्यक ज्ञान, सिप र व्यवहारका सम्पूर्ण सक्षमताहरू प्रदान गर्न सक्दैन भन्ने यथार्थता अनुरूप स्थानीय पाठ्यक्रमको अवधारणा आएको हो ।

साधारण अर्थमा स्थानीय स्तरका विषयवस्तुहरू समावेश गरी विद्यालयमा नियमित पठनपाठन गर्ने अभिप्रायले तयार गरिएको शैक्षणिक सामग्री नै स्थानीय पाठ्यक्रम हो । यसले स्थानीय क्षेत्रका प्राथमिकतापूर्ण विषयवस्तुहरूलाई समेट्छ र तिनीहरूलाई विद्यालयको नियमित कार्यक्रम अनुरूप कक्षाकोठामा पुऱ्याउँछ । यसमा विशेष गरी स्थानीय स्तरका प्राकृतिक, सांस्कृतिक, भाषिक एवं ऐतिहासिक विषयवस्तुका साथै पेसा, व्यवसाय र विपद् व्यवस्थापन आदि विषयहरू समावेश गर्न सकिन्छ, जसलाई स्थानीय पाठ्यक्रम प्रारुप २०७१ ले दिशानिर्देश गरेको छ ।

स्थानीय पाठ्यक्रमलाई प्राथमिक शिक्षा पाठ्यक्रम २०६२/२०६५, राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारुप २०६३, स्थानीय पाठ्यक्रम प्रारुप २०७१ र विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारुप २०७६ ले समेत औचित्य प्रमाणित गरेको पाइन्छ । त्यसैगरी नेपालको हालको संविधानले समेत माध्यमिक तहसम्मको शिक्षाको व्यवस्थापनमा स्थानीय तहमा अधिकार प्रत्यायोजन गरिसकेकाले पनि स्थानीय तहको अगुवाइमा स्थानीय पाठ्यक्रमको निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्नुआजको आवश्यकता समेत हो । साधारण अर्थमा स्थानीय स्तरका विषय वस्तुहरू समावेश गरी विद्यालयमा नियमित पठनपाठन गर्ने अभिप्रायले तयार गरिएको शैक्षणिक सामग्री नै स्थानीय पाठ्यक्रम हो । यसले स्थानीय क्षेत्रका प्राथमिकतापूर्ण विषयवस्तुहरूलाई समेट्छ र तिनीहरूलाई विद्यालयको नियमित कार्यक्रम अनुरूप कक्षाकोठामा पुऱ्याउँछ । यसमा विशेष गरी स्थानीय स्तरका प्राकृतिक, सांस्कृतिक, भाषिक एवं ऐतिहासिक विषयवस्तुका साथै पेसा, व्यवसाय र विपद् व्यवस्थापन आदि विषयहरू समावेश गर्न सकिन्छ । यसलाई स्थानीय पाठ्यक्रम मार्गदर्शन २०७६ ले निर्दिष्ट गरेको छ । आधारभूत शिक्षा पाठ्यक्रम २०७६ (कक्षा १-३) का अनुसार ती कक्षाहरूमा ५ पाठ्यभारको स्थानीय पाठ्यक्रम विकास र कार्यान्वयनको जिम्मा स्थानीय सरकारलाई दिइएको छ । त्यस्तै आधारभूत शिक्षा पाठ्यक्रम (कक्षा ६-८) २०७७ का अनुसार कक्षा ६-८ मा समेत ४ पाठ्यभारको स्थानीय पाठ्यक्रम विकास र कार्यन्वयन गर्न सकिने व्यवस्था छ । यस अनुसार वार्षिक १२८ घण्टा स्थानीय पाठ्यक्रम पठनपाठन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । त्यस्तै कक्षा ४ र ५ को आधारभूत तहको पाठ्यक्रममा समेत ४ पाठ्यभारको स्थानीय पाठ्यक्रमको प्रावधान रहेको छ । यसै सिलसिलामा धादिङ जिल्ला गल्छी गाउँपालिका अन्तर्गतका विद्यालयहरुका लागि स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गर्नका लागि गाउँपालिकाका प्रमुखसहित गाउँ कार्यपालिकाका सदस्यहरु, विद्यालयका शिक्षक, स्थानीय बुद्धिजीवी तथा

CS CamScanner

सङ्घसंस्थाहरुको उपस्तिथितिमा मिति २०७७ माघ ७ गते छलफलले स्थानीय पाठ्यक्रम विकासको आधार तयार पारेको थियो । यो स्थानिय पाठ्यक्रम गाउँ कार्यपालिकाको मिति २०७८ वैशाख १० को बैठकको निर्णय अनुसार स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको छ ।

२. विषय क्षेत्र

प्राथमिक शिक्षा पाठ्यक्रम २०६२ (परिमार्जित २०६५), (कक्षा ६-८) पाठ्यक्रम २०६९ तथा स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण निर्देशिका २०६४ स्थानीय पाठ्यक्रम प्रारूप २०७१ मा रहेको प्रावधानअुरूप यो पाठ्यक्रम निर्माण गरिएको । यस पाठयक्रमले मुलभूत रूपमा गल्छी गाउँपालिका क्षेत्रको सेरोफेरोलाई समेटने प्रयास गरेको छ । स्थानीय आवश्यकतालाई मध्यनजर गरी आधारभूत तहमा अध्ययनरत बालबालिकाहरुलाई आफ्नो सामाजिक तथा वातावरणीय पररवेशबारे ज्ञान सीप प्रदान गर्ने यसको मुख्य अभिप्राय रहेको छ । पाठ्यक्रमले यस क्षेत्रको प्राकृतिक, सामाजिक, ऐतिहासिक सांस्कृतिक तथा आर्थिक पक्षलाई समेटेको छ र यहाँको प्राकृतिक साँस्कृतिक तथा सम्पदाको संरक्षण र संवद्रधनलाई महत्व दिएको छ ।

CamScanner

३. स्थानीय पाठ्यक्रमको औचित्य

मानव सभ्यता र विकासका लागि स्थानीय तहबाट नै जागरुकता आउनुपर्दछ । संसारमा सबै प्रकारका विकास र सुधार का कार्यहरु मानवबाट नै सम्भव भएका छन । मानिसले सर्वप्रथम आफ्नो गाँउ, समुदायको पहिचान गर्नुर्दछ । त्यहाँ भएका प्राकृतिक, ऐतिहासिक सम्पदाहरु र आथिर्क क्रियाकलापहरुबो जानकार हुनुपर्दछ । आफ्नो क्षेत्रबाट सुधारको पहल गरेर मात्र व्यापक क्षेत्रमा पुग्न सकिन्छ ।

आधारभूत तहमा अध्ययनरत बालबालिकाहरुले औपचारिक रुपमा आफ्नो गाउँबस्ती, समाज र जिल्लाको वस्तुनिष्ठ ज्ञान प्राप्त गर्नेछन् र यहाँ प्रचलित भाषा, संस्कृति, ऐतिहासिक र धार्मिक महत्वका स्थलनहरु, पप प्राकृतिक सम्पदा तथा यसको संरक्षण एवम् संवर्धन गर्दै सम्भावित स्थानीय प्राकृतिक विपत्तीहरुका बारेमा समेत पहिचान गर्नेछन् । गल्छीमा प्रचलित पेसा व्यवसाय र आर्थिक क्रियाकलापको औपचारिक जानकारी प्राप्त गराउँने छन् । पाठ्यक्रमले वातावरण संरक्षण तथा सुधारका निम्ति सहयोग गर्न प्रेरित गर्दछ । यसबाट बालबालिकाहरुले सामाजिक मूल्यमान्यताको पालना गर्दै असल सामाजिक व्यवहारको अनुशरण गर्नेछन् । यस पाठ्यक्रमको कार्यान्वयनले भावी सामाजिक तथा वातावरणीय विकासका धरोहर आजका बालबालिकाहरुलाई स्थानीय परिवेशको सर्वाङ्गिण पक्षको पहिचान गराई सोको संरक्षण तथा सुधारमा सहयोग र सक्रिय सहभागिता बढाउनका साथै स्वावलम्बनको धारणा समेत प्रदान गर्नेछ । भविष्यमा गल्छीको विकासका निम्ति नयाँ सम्भावनाहरु पहिल्याउने अवसर दिनेछ । सामाजिक सहिष्णुता र मेलमिलापको वातावरण विकास गरी दिगो विकासका लागि सामाजिक ऐक्यबद्धताको सन्देश प्रवाह गर्दै पेसा व्यवसायको लागि गाउँ छोडेर जाने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गर्नेछ । स्थानीय परिवेश अनुसारको ज्ञान र सीप अभिमुखीकरण गर्दै स्थानीय विज्ञको सहभागितामा विकास गरिएको यस पाठ्यक्रमको औचित्यलाई निम्न बुँदाहरुले स्पष्ट पार्दछन् ।

क) गल्छीको भौगोलिक, जातीय, भाषिक, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, धार्मिक तथा प्राकृतिक विविधतालाई सम्बोधन गर्न,

ख) गल्छीमा रहेका परम्परागत ज्ञान, सीप र प्रविधिलाई उजागर गर्न,

ग) स्थानीय सम्पदा, वातावरण, पर्यटकीय स्थल र जैविक विविधताप्रति अभिमुखीकरण हुँदै स्थानीय स्तरकै पहलमा संरक्षण र उपयोग गर्दै राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा पहिचान गराउन,

घ) स्थानीय स्तरका प्रदषूण, कुरीति र प्रकोपहरुप्रति जानकारी लिई यिनीहरुको न्यूनीकरण तथा रोकथामका उपाय अवलम्बन गर्न,

ङ) स्थानीय व्यक्ति र संस्थाको योगदानको सम्मान गरी यहाँका स्रोत र साधनको अधिकतम परिचालन गर्न,

च) परम्पपरागत पेशा, व्यवसाय, संस्कृति र कला कौशलप्रति जानकारी लिई यसमा रहेका मौलिकताको संरक्षण, संवर्धन गर्न,

छ) पूर्वीय सभ्यतामा रहेका जीवन शैली, संस्कार र स्वास्थ्य बानीप्रति सचेतना बृद्धि गर्न र यसलाई अपनाउन ।

CS CamScanner

४. एकीकृत ढाँचाको पाठ्यक्रम विकास

नेपाल सरकारले विगतको अलग अलग विषयहरु आ-आफ्नै तरिकाले शिक्षण गर्ने गरी निर्माण गरिएको विषयगत पाठ्यक्रमको सट्टा विभिन्न विषयलाई अन्तर सम्बन्धित गर्ने र सिकाइलाई दैनिक जीवनसापेक्ष बनाई सान्दर्भिक बनाउन आधारभूत तहको तल्लो कक्षामा एकीकृत पाठ्यक्रम लागु गरेको छ । यो पाठ्यक्रमको वैकल्पिक ढाँचा हो र विभिन्न विषयका ज्ञान र सीपलाई कुनै समस्यामा वा विषय क्षेत्रमा केन्द्रित गर्ने देखि लिएर कुनै मुद्दा वा समस्यामा केन्द्रित भई विषयवस्तुको कुनै सीमा निर्धारण नगरी समस्या समाधानका लागि आवश्यक ज्ञान तथा सीप प्राप्त हुने गरी शिक्षण सिकाइ सञ्चालन गर्ने अपेक्षा गरेको छ । त्यसै अनुसार एकीकृत ढाँचाको पाठ्यक्रम र तदनुकूलको पाठ्यपुस्तक तथा अभ्यास पुस्तिका विकास एवम् सोही अनुसारको शिक्षण सिकाइ हुनुपर्छ ।

नेपालमा एकीकृत पाठ्यक्रम सम्बन्धमा विगतमा केही अभ्यास भएका पनि छन् । पाठ्यक्रम एकीकृत नभए पनि वि.सं. २०४२/०४३ मा निम्नमाध्यमिक तहको नेपाली र सामाजिक विषयमा अन्तरविषयगत समायोजन गरी र वि.सं. २०५० मा प्राथमिक तहको कक्षा १-३ को मेरो सेरोफेरो विषयका रुपमा पाठ्यपुस्तक विकास तथा कार्यान्वयन गरिएको पाइन्छ । विगतमा एकीकृत सिद्धान्त अवलम्बन नभई सामाजिक अध्ययन र जनसंख्या शिक्षा, स्वास्थ्य, जनसंख्या तथा वातावरण शिक्षा, स्वास्थ्य र शारीरिक शिक्षा, विज्ञान र वातावरण शिक्षा, पेसा, व्यवसाय र प्रविधि शिक्षा जस्ता विषय राखी एउटा पाठ्यपुस्तक विकास गरी कार्यान्वयन भएको पाइन्छ । त्यस्तै पाठ्यसामाग्रीमा समावेश भएका सिकाइ क्रियाकलापहरु एकीकृत नगरी भिन्नभिन्न सिकाइ उपलब्धिसँग आबद्ध गर्ने गरिएको पाइन्छ ।

बाहिरी विश्वमा विषयगत पहिचानले मुख्य स्थान पाए पनि एकीकृत पाठ्यक्रम विकास तथा प्रयोगको क्रममा बृद्धि भएको छ । आधारभूत तह अन्तर्गत कक्षा १-३ को पाठ्यक्रमलाई एकीकृत स्वरुपमा व्यवस्थित गर्ने सन्दर्भमा राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारुप, २०७६ ले पनि दिशानिर्देश गरेको र एकीकृत शिक्षण सिकाइले सिकाइलाई बढी सान्दर्भिक बनाउन सहयोग पुऱ्याउने भएकाले अहिलेको पाठ्यक्रमलाई एकीकृत ढाँचामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास र नेपालको अनुभव, नेपालको शिक्षण सिकाइको अभ्यास, शिक्षक आपूर्ति र तयारी, पेसागत विकास लगायतका सन्दर्भको विश्लेषण गरी सामाजिक अध्ययन, विज्ञान तथा वातावरण, स्वास्थ्य तथा शारीरिक शिक्षा र सिर्जनात्मक कला विषयलाई अन्तरविषयक (Interdisciplinary) ढाँचाको पाठ्यक्रमका रुपमा हाम्रो सेरोफेरो विषय क्षेत्रमा समावेश गरी बहुविषयक (Multidisciplinary) ढाँचाको एकीकृत पाठ्यक्रम तयार गरिएको छ । त्यसै गरी कक्षा १-३ का विद्यार्थीका लागि आवश्यक हुने व्यवहार कुशल सीपहरु (Soft Sills) लाई आवश्यकतानुसार सबै विषय क्षेत्र र कक्षामा एकीकृत गरिएको छ । जनशक्ति, पाठ्यसामग्री र पेशागत सहयोग सुनिश्चित गरी यो एकीकृत पाठ्यक्रम कार्यान्वयन गरिनु आवश्यक हुन्छ ।

CamScanner

५. विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय उद्देश्य

राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारुप, २०७६ अनुसार विद्यालय शिक्षाका राष्ट्रिय उदेश्यहरु निम्नानुसार हुने छन् ।

(क) प्रत्येक व्यक्तिमा अन्तर्निहित प्रतिभा प्रस्फुटन गरी व्यक्तित्व विकास गर्ने,

(ख) सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रका मूल्य तथा मान्यताप्रति प्रतिबद्धता, राष्ट्र र राष्ट्रियताप्रति बफादार, स्वाभिमानी, सामाजिक तथा सांस्कृतिक विविधतालाई सम्मान गर्ने, चरित्रवान्, नैतिकवान् एवम् जिम्मेवार नागरिक तयार गर्ने,

ग) श्रमप्रति सम्मान एवम् सकारात्मक सोच भएका, रोजगार तथा स्वरोजगारउन्मुख, उत्पादनशील, उद्यमशील र सीपयुक्त नागरिक तयार गर्ने,

घ) व्यक्तिको सामाजिकीकरणमा सहयोग गर्दै सामाजिक सद्भाव तथा सहिष्णुता र राष्ट्रिय एकता सुदृढ गर्न सहयोग पुऱ्याउने,

ङ) प्राकृतिक तथा राष्ट्रिय सम्पदा र पर्यावरणको संरक्षण, संवर्धन र सदुपयोग गर्दै दिगो विकासमा योगदान गर्ने सचेत नागरिक तयार गर्ने,

च) प्रत्येक व्यक्तिमा शान्ति, मानव अधिकार, समानता, समावेशिता र सामाजिक न्यायका मान्यता अनुरुपको आचरण विकास गरी समतामूलक, समावेशी, न्यायपूर्ण र समाजवाद उन्मुख राष्ट्र निर्माणमा मद्दत गर्ने,

छ) राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा प्रतिस्पर्धी, आधुनिक सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रयोग गर्न सक्ने विश्वपरिवेश सुहाउँदो दक्ष जनशक्ति तयार गर्ने,

ज) वैज्ञानिक अवधारणा, तथ्य, सीप, सिद्धान्त तथा प्रविधिको प्रयोग गर्न सक्ने वैज्ञानिक सुझबुझ भएका र खोज तथा अनुसन्धानमुखी जनशक्ति तयार गर्ने,

झ) रचनात्मक तथा समालोचनात्मक चिन्तन गर्ने, जीवनोपयोगी सीप भएका, सहिष्णु र भाषिक सक्षमतामा निपूर्ण नागरिक तयार गर्ने,

ञ) नेपाली मौलिक कला, संस्कृति, सौन्दर्य, आदर्श तथा वैशिष्ट्यहरुको संरक्षण, संवर्धन र विस्तारतर्फ अभिप्रेरित भई नेपाली पहिचानप्रति गौरव गर्ने नागरिक तयार गर्ने,

ट) जलवायु परिवर्तन तथा प्राकृतिक एवम् मानव सिर्जित प्रकोपप्रति सचेत रही सम्भावित जोखिम न्यूनीकरण तथा विपद व्यवस्थापन गर्न सक्षम नागरिक तयार गर्ने,

ठ) सामाजिक न्यायमा आधारित समृद्ध राष्ट्र निर्माणका निम्ति आवश्यक मानव संसाधनको विकास गर्ने ।

६. विद्यालय शिक्षाको तहगत संरचना

राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारुप, २०७६ ले विद्यालय शिक्षालाई आधारभूत र माध्यमिक गरी दुई तहमा बाँडेको छ । आधारभूत तहको कक्षा १ मा प्रवेश गर्नुपूर्व १ वर्षको प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षाको व्यवस्था हुनेछ । विद्यालय शिक्षाको संरचनामा कक्षा १ देखि ८ सम्म गरी आठ वर्ष अवधिको आधारभूत शिक्षा र कक्षा ९ देखि १२ सम्मको चार वर्ष अवधिको माध्यमिक शिक्षा कायम गरिएको छ । माध्यमिक शिक्षा साधारण, प्राविधिक तथा व्यावसायिक र परम्परागत गरी तीन

CamScanner

धारको हुनेछ । माध्यमिक शिक्षाको प्राविधिक तथा व्यावसायिक धारतर्फ थप एक वर्ष अवधिको व्यावहारिक अभ्यास (Apprenticeship) समेटिने तहगत र कक्षागत संरचना निम्न बमोजिम निर्धारण गरिएको छ ।

तालिका १: विद्यालय शिक्षाको तहगत र कक्षागत संरचना

विद्यालयको तह	कक्षा	उमेर समूह	सिकाइ क्षमतास्तर
प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षा	प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षा	४ वर्ष	
आधारभूत	कक्षा १-३	५ देखि ७ वर्षसम्म	तह १
	कक्षा ४-५	८ देखि ९ वर्षसम्म	तह २
	कक्षा ६-८	१० देखि १२ वर्षसम्म	तह ३
माध्यमिक	कक्षा ९-१०	१३ देखि १४ वर्षसम्म	तह ४
	कक्षा ११-१२	१५ देखि १६ वर्षसम्म	तह ५

स्रोत: पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी, भक्तपुर

७. विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रम संरचना

विद्यालय तहको पाठ्यक्रम संरचना निम्नानुसार रहेको छ ।

७.१ प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षाको पाठ्यक्रम संरचना

तालिका २: प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षाको पाठ्यक्रम संरचना

क्र.सं.	सीपका क्षेत्रहरु	सीपहरु	वार्षिक समय (घण्टामा)
१.	आधारभूत सीप सिकाइका क्षेत्र	(क) शारीरिक सीप (ख) संवेगात्मक सीप (ग) सामाजिक, सांस्कृतिक र नैतिक सीप (घ) बौद्धिक तथा मानसिक सीप (ङ) स्वास्थ्य, पोषण, सुरक्षा र वातावरण सीप (च) सिर्जनात्मक सीप	३८४
२.	विषयगत सीप सिकाइका क्षेत्र	(क) भाषिक सीप (ख) पूर्वगणितीय सीप (ग) दृश्यकला, कार्यतरिका र सिर्जनशीलता (घ) वरपरको वातावरण (ङ) सामाजिक सीप	१९२
जम्मा			५७६

(उपयुक्त तालिकामा उल्लिखित क्रियाकलाप र समय बाहेक मनोरञ्जन क्रियाकलाप, बाह्य खेल र आराम गर्ने समय गरी कम्तीमा दैनिक १ घण्टाका दरले वर्ष भरिमा २५६ घण्टासम्म वार्षिक समय थप हुन सक्नेछ ।)

स्रोत: पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी भक्तपुर ।

CamScanner

७.२ आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-३) को पाठ्यक्रम संरचना

तालिका ३: आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-३) को पाठ्यक्रम संरचना

क्र.सं.	विषयसम्बन्धी क्रियाकलाप	पाठ्य घण्टा	वार्षिक कार्य घण्टा
१.	भाषिक सीप विकास सम्बन्धी क्रियाकलाप (नेपाली)	५	१६०
२.	भाषिक सीप विकास सम्बन्धी क्रियाकलाप (अङ्ग्रेजी)	४	१२८
३.	गणितीय सीप विकास सम्बन्धी क्रियाकलाप	४	१२८
४.	विज्ञान, स्वास्थ्य र शारीरिक शिक्षा सम्बन्धी क्रियाकलाप	४	१२८
५.	सामाजिक अध्ययन, चारित्रिक विकास तथा सिर्जनात्मक कला सम्बन्धी क्रियाकलाप	४	१२८
६.	मातृभाषिक सीप/स्थानीय विषयवस्तु सम्बन्धी क्रियाकलाप	५	१६०
	जम्मा	२६	८३२

(पठन पाठन सञ्चालनका लागि उपयोग भएको ३२ घण्टाको समयावधिलाई १ पाठ्य घण्टा (Credit Hour) मानिएको छ ।)

स्रोत: पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी भक्तपुर

स्थानीय विषय अन्तर्गत मातृभाषा, स्थानीय इतिहास तथा संस्कृति, संस्कृत भाषा र स्थानीय ज्ञान, सीप, कला तथा प्रविधिमा आधारित विषयसँग सम्बन्धित क्रियाकलाप पर्ने छन् । सिर्जनात्मक सीप विकास सम्बन्धी क्रियाकलापलाई अन्य विषयक्षेत्रका क्रियाकलापहरुसँग पनि सम्बन्धित गराउनु पर्नेछ । स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्री विद्यालयले स्थानीय विज्ञ, अभिभावक तथा स्थानीय तहको सहयोग र समन्वयमा विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्नेछ ।

७. ३. आधारभूत शिक्षा (कक्षा ४-५) को पाठ्यक्रम संरचना

तालिका ४: आधारभूत शिक्षा (कक्षा ४-५) को पाठ्यक्रम संरचना

क्र.सं.	विषय	पाठ्य घण्टा	वार्षिक कार्य घण्टा
१.	नेपाली	५	१६०
२.	अङ्ग्रेजी	५	१६०
३.	गणित	५	१६०
४.	विज्ञान तथा प्रविधि	५	१६०
५.	सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य शिक्षा	५	१६०
६.	स्वास्थ्य, शारीरिक तथा सिर्जनात्मक कला	३	९६
७.	मातृभाषा/स्थानीय विषय	४	१२८
	जम्मा	३२	१०२४

स्रोत: पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी भक्तपुर

स्थानीय विषय अन्तर्गत मातृभाषा, स्थानीय इतिहास तथा संस्कृति, संस्कृत भाषा र स्थानीय ज्ञान, सीप, कला तथा प्रविधिमा आधारित विषयसँग सम्बन्धित क्रियाकलाप पर्नेछन् । स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्री विद्यालयले स्थानीय तहको सहयोग र समन्वयमा स्थानीय विज्ञ तथा अभिभावकको संलग्नतामा विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने छ ।

CamScanner

७. ४. आधारभूत शिक्षा (कक्षा ६-८) को पाठ्यक्रम संरचना

तालिका ४: आधारभूत शिक्षा (कक्षा ६-८) को पाठ्यक्रम संरचना (साधारण)

क्र.सं.	विषय	पाठ्य घण्टा	वार्षिक कार्य घण्टा
१.	नेपाली	५	१६०
२.	अङ्ग्रेजी	५	१६०
३.	गणित	५	१६०
४.	विज्ञान तथा प्रविधि	५	१६०
५.	सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य शिक्षा	५	१६०
६.	स्वास्थ्य, शारीरिक तथा (सिर्जनात्मक कलासहित)	३	९६
७.	मातृभाषा वा स्थानीय विषय वा संस्कृत भाषा	४	१२८
	जम्मा	३२	१०२४

स्रोत: पाठ्यक्रम विकास केन्द्र सानोठिमी भक्तपुर

८. तहगत सक्षमता

कक्षा १-५

क) गल्छीमा पाइने वनस्पति तथा पशुपंक्षीको (जैविक विविधता) पहिचान,

ख) गल्छीमा रहेका नदीनाला, पोखरी, ढुङ्गेधारा, खनिज पदार्थ आदिको परिचय,

ग) गल्छीका प्राकृतिक तथा मानवजन्य विपतिहरुको पहिचान र त्यसमा होसियारी,

घ) गल्छीका प्रचलित कला, चाडपर्व र संस्कृतिको पहिचान,

ङ) गल्छीका ऐतिहासिक स्थलहरुको परिचय,

च) असल सामाजिक मूल्य मान्यताको अनुशरण तथा विकृति र यसको रोकथाम,

छ) गल्छीका पेसा, व्यवसाय र आर्थिक क्रियाकलापहरुको पहिचान,

ज) योग, आयुर्वेद, व्यायाम र खेलकुद सम्बन्धी परिचय,

झ) पूर्वीय जीवनशैली र संस्कारको सचेतना र अवलम्बन,

ञ) परम्परागत ज्ञान, सीप तथा प्रविधिको बोध र अवलम्बन ।

कक्षा ६-८

क) गल्छीमा पाइने वनस्पति तथा पशुपंक्षीको (जैविक विविधता) पहिचान र संरक्षण,

ख) गल्छीको भौगोलिक अवस्था र यहाँ रहेका नदीनाला, पोखरी, ढुङ्गेधारा, पदार्थ आदिको परिचय, महत्व र संरक्षण,

ग) गल्छीका प्राकृतिक तथा मानवजन्य विपतिहरुको पहिचान र सोबाट बचावट,

घ) गल्छीका प्रचलित कला, चाडपर्व र संस्कृतिको पहिचान र सहभागिता,

ङ) गल्छीका ऐतिहासिक स्थलहरुको परिचय, महत्व बोध र संरक्षणमा सहभागिता,

CamScanner

च) असल सामाजिक मूल्य मान्यताको अनुशरण तथा सकरात्मक व्यवहारको पालना एवम् विकृति र यसको रोकथाम,

छ) गल्छीका पेसा, व्यवसाय र आर्थिक क्रियाकलापहरुको परिचय, फाइदा, चुनौती तथा अभिमुखिकरण,

ज) योग, व्यायाम, आयुर्वेद र खेलकुद सम्बन्धी परिचय तथा अभ्यास,

झ) पूर्वीय जीवनशैली र संस्कारको अभिमुखीकरण तथा अवलम्बन,

ञ) परम्परागत ज्ञान, सीप तथा प्रविधिको बोध र अवलम्बन,

९. विषयवस्तुको छनौट

क) गल्छीको स्थानीय वातावरणमा पाइने वनस्पति, जडीबुटी र पशुपंक्षीहरु, प्रदुषण, फोहोरमैला व्यवस्थापन, उर्जा, जलवायु परिवर्तन,

ख) गल्छीको भौगोलिक अवस्था, यस सेरोफेरोमा रहेका नदीनाला, पोखरी, ढुङ्गेधारा र खनिज पदार्थ,

ग) गल्छीका मुख्य विपदहरुः भूकम्प, बाढी, पहिरो, आगजनी, चट्याङ, हुरी, बतास र सडक दुर्घटना,

घ) गल्छीको इतिहास, प्रचलित भाषा, चाडपर्व, धर्म, संस्कृति, रीतिरिवाज र भेषभुषा,

ङ) गल्छीमा रहेको मठ, मन्दिर, गुम्बा, चर्च र अन्य धार्मिक सम्पदाहरु,

च) सामाजिक मूल्यमान्यता र सकरात्मक व्यवहार तथा विकृति र यसको रोकथाम,

छ) गल्छीमा प्रचलित पेसा, व्यवसाय, उद्योगधन्दा तथा आय आर्जनका क्रियाकलापहरु (पशुपालन, खेतीपाती, जडीबुटी खेती, हस्तकला, होटल व्यवसाय, पर्यटन आदि),

ज) गल्छीमा परम्परागत रुपमा खेलिने खेलहरु र योग व्यायाम तथा आयुर्वेदसँग सम्बन्धित अभ्यासहरु,

झ) असल जीवन शैली, आहार व्यवहार तथा संस्कारको अवलम्बन,

ञ) परम्परागत ज्ञान, सीप तथा प्रविधि र तिनीहरुको अभ्यास ।

CamScanner

१०. कक्षागत सिकाइ उपलब्धिहरू

	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३	कक्षा ४	कक्षा ५	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
१. गल्छी परिचय	१. आफ्नो गाउँपलिकाको नाम, वडा र आफू बस्ने स्थानको नाम बताउन	१. आफु बस्ने स्थानको सामान्य परिचय दिन	१. आफ्नो गाउँपालिकाको भौगोलिक स्वरुप, क्षेत्रफल र सिमाना उल्लेख गर्न	१. आफ्नो गाउँपालिकाको मुख्य नदी र परिचय दिन र महत्व बताउन, २. आफ्नो गाउँपालिकाको अग्लो र होचो भू-भाग एवं टार र बेंसीहरुका नाम बताउन	१. आफू बसेको वडाको संरचना र सेवा बताउन	१. आफ्नो स्थानीय सरकारको परिचय र काम कर्तव्य र अधिकार बताउन, २. गल्छी गाउँपालिकाका हालका वडा र पहिलाको गा.वि.स. संरचनाको अवस्था पहिचान गर्न	१. गल्छी गाउँपालिकाको गठन प्रक्रिया उल्लेख गर्न, २. गल्छी गाउँपालिकाले दिने सेवाहरू बताउन	१. गल्छीको शिक्षा र साक्षरताको अवस्था पहिचान गर्न, २. आफू बसेको जिल्लाको परिचय दिन
२. स्थानीय पेसा, व्यवसाय र बजार	२. आफ्नो समुदायका मानिसको काम र पेसा बताउन	२. स्थानीय पेसा र व्यवसायको नाम बताउन	२. स्थानीय पेसा र व्यवसायको महत्व बताउन	३. स्थानीय कृषि व्यवसायको सामान्य परिचय दिन	२. स्थानीय जीविको पार्जनको अवस्था पहिचान गरी स्थानीय बजार को महत्व बताउन	३. स्थानीय पेसा र उत्पादनको पहिचान गरी महत्व बताउन	३. स्थानीय कला र सिपको परिचय दिन र सम्मान गर्न एवं सिपको अभ्यास गर्न	३. गल्छीका मुख्य व्यापारिक के न्द्रको परिचय र महत्व बताउन
३. गल्छीको ऐतिहासिक गतिविधि	३. आफ्नो पुर्खाको विगत बताउन	३. आफ्ना साथीका पुर्खाका विगत बताउन	३. गल्छीको ऐतिहासिक स्थलहरूको नाम भन्न	४. आफु बसेको गाउँ बस्तीको ऐतिहासिक पक्षहरू खोजी गर्न	३. गल्छी नाम रहनुका कारणहरू पहिचान गर्न	४. यहाँको बस्ती र इतिहासको सामान्य वर्णन गर्न	४. आफ्नो गाउँपालिकाका ऐतिहासिक व्यक्तित्वको परिचय दिन	४. गल्छीका ऐतिहासिक घटनाहरूको पहिचान र सम्मान गर्न

४. स्थानीय प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	४. आफ्नो घर वरपर रहेका बोटबिरुवाहरुको पहिचान गर्न	४. आफ्नो घरवरपर रहेका बोटबिरुवाहरुको महत्व बताउन	४. स्थानीय बोटबिरुवाको सामान्य परिचय दिन	५. स्थानीय बोटबिरुवाको विशेषता र महत्व उल्लेख गर्न	४. स्थानीय जडीबुटीहरुको पहिचान गरी तिनको आवश्यकता र प्रयोगका क्षेत्र बताउन	५. स्थानीय जडीबुटीहरुको पहिचान, महत्व र उपयोगिता खोजी गर्न	५. प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण संरक्षणका स्थानीय अभ्यासहरुको खोजी गर्न	५. प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण संरक्षणमा स्थानीय सरकारबाट भएका कार्यहरुको सुची तयार पार्न
५. स्थानीय सामाजिक सांस्कृतिक मान्यताहरु	५. स्थानीय धार्मिक स्थलहरुको नाम बताउन, ६. स्थानीय स्तर मा मनाइने चाडपर्वको नामको सूची तयार पार्न	५. स्थानीय स्तरमा मनाइने विभिन्न जात्राको नाम र हुने ठाउँ बताउन, ६. स्थानीय पर्व र मेलाको सामान्य परिचय दिन	५. स्थानीय चालचलन र रीतिरिवाजमा गरिने मुख्य मुख्य गतिविधि उल्लेख गर्न, ६. स्थानीय स्तर मा बोलिने भाषाहरुको नाम भन्न	५. स्थानीय जात्रा र संस्कारको मुख्य मुख्य गतिविधिहरु बताउन, ६. स्थानीय स्तर मा बोलिने भाषाहरुको सामान्य परिचय दिन	५. स्थानीय स्तरमा रहेका विभिन्न जातजातिहरुको स्थानीय परम्परा, रीतिरिवाज र संस्कारसँग परिचित हुन, ६. स्थानीय स्तर मा बोलिने भाषाको सामान्य परिचय र महत्व उल्लेख गर्न	६. स्थानीय स्तर मा रहेका विभिन्न जातजातिहरुको स्थानीय परम्परा, रीतिरिवाजको पहिचान र सम्मान गर्न, ७. आफ्नो पालिकामा बोलिने भाषाको सम्मान र संरक्षण गर्न	६. स्थानीय स्तरमा रहेका विभिन्न जातजातिहरुको स्थानीय परम्परा, रीतिरिवाजको परिचय दिन र सम्मान एवं संरक्षण गर्न	६. स्थानीय स्तरमा हुने विभिन्न जात्राहरुको महत्व बोध गर्न, ७. विभिन्न लोपोन्मुख जातिहरुको परम्परा, रीतिरिवाज र संस्कारको परिचय दिन र महत्व बोध गर्न
६. भूगोल र जनसङ्ख्या	७. आफ्नो गाउँको नाम भन्न र सामान्य परिचय दिन	७. आफ्ना गाउँको सिमाना, खोला, वनजङ्गल आदिको सामान्य परिचय दिन	७. आफ्नो छिमेकी गाउँ र वडाको नाम नाम बताउन	७. आफ्नो वडाको सामान्य परिचय दिन	७. स्थानीय तहमा रहेका खानीहरुको पहिचान र महत्व उल्लेख गर्न, ८. मुख्य बजारहरुको गतिविधिहरुको सामान्य जानकारी प्राप्त गर्न	८. स्थानीय तहमा रहेका खानीहरुको महत्व बताउन, ९. मुख्य बजारर आर्थिक क्रियाकलाप उल्लेख गर्न	७. गल्छीको जनसङ्ख्याको चार्ट र तालिकामा प्रस्तुत गर्न, ८. मुख्य बजार र स्थानीय बिचको आर्थिक र सामाजिक क्रियाकलापको खोजी गर्न	८. खानी संरक्षका उपायहरु खोजी गर्न, ९. नयाँ सहरको रूपमा गल्छी बैरेनीको अवस्था वर्णन गर्न

७. सडक सुरक्षा र विपद व्यवस्थापन	८. बाटोमा हेरेर हिँड्नु पर्ने कुरा बताउन र सोही अनुरुप अभ्यास समेत गर्न	८. सडक पार गर्न आफु भन्दा ठुला मानिसको सहयोग लिन	८. सडकमा हुने दुर्घटनाका कारणहरु बताउन	८. सडक पार गर्दा अपनाउनुपर्ने सावधानीहरु उल्लेख गरी व्यावहारिक अभ्यास समेत गर्न	९. ट्राफिक नियमको पालना गर्न, १०. ट्राफिक चिह्न चिन्न र महत्व बताउन, ११. स्थानीय स्तर मा हुने विपद्को सूची तयार पार्न,	१०. सडकमा हिँड्दा ध्यान दिनुपर्ने कुर ाहरु बताउन, ११. स्थानीय स्तरमा हुने विपद मध्ये बाढी र पहिरोले पुऱ्याउने क्षति र सावधानीका उपायहरु उल्लेख गर्न	९. सडकमा र ाखिएका खतर ाका चिह्न र क्षेत्रहरु पहिचान गर्न, १०. स्थानीय स्तर मा हुने विपद मध्ये हावाहुरी र डढेलोले पुऱ्याउने क्षति र सावधानीका उपायहरु उल्लेख गर्न	१०. सवारी साधन प्रयोग गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुरा बताउन ११. चट्याङ्को परिचय दिन र यसबाट बच्ने उपायहरु बताउन
८. स्थानीय सडक र बाटोघाटो	९. आफ्नो गाउँमा रहेको सडक र बाटोघाटोको नाम भन्न	९. आफ्नो पालिका हुँदै जाने राष्ट्रिय सडकको सामान्य परिचय दिन	९. स्थानीय सडकको सामान्य परिचय र महत्व उल्लेख गर्न	९. स्थानीय ग्रामीण सडक परिचय र आवश्यकता बताउन	१२. स्थानीय कृषि सडकको परिचय र आवश्यकता बताउन	१२. स्थानीय ग्रामीण सडकले त्यहाँको जनजीवनमा ल्याएको परिवर्तन खोजी गर्न	११. स्थानीय ग्रामीण सडकले त्यहाँको आयआर्जनमा पारेको प्रभाव उल्लेख गर्न	१२. स्थानीय सडकले समग्र पालिकाको आर्थिक सामाजिक विकासमा पारेको प्रभाव खोजी गर्न
९. स्थानीय पर्यटकीय र धार्मिक स्थल	१०. आफ्ना घरवरपर का रमाइला ठाउँहरुको नाम र रमाइलो लाग्नाका कारणहरु बताउन	१०. आफ्नो गाउँ वरपरको वनभोज स्थल र पर्यटकीय स्थलहरुको नाम बताउन	१०. आफ्नो पालिकाका पर्यटकीय स्थलहरुको सामान्य परिचय दिन	१०. ग्रामीण पर्यटकीय स्थलहरुको पहिचान र महत्व बताउन	१३. आफ्ना पालिकाका पर्यटकीय स्थलहरुको परिचय, विशेषता र उपादेयता उल्लेख गर्न	१३. आफ्ना पालिकाका केही पर्यटकीय गन्तव्यहरुको विशेषता र महत्व खोजी गर्न	१२. स्थानीय पर्यटनका सम्भावनाहरुको खोजी गर्न	१३. स्थानीय पर्यटनका सम्भावना र चुनौती उल्लेख गर्न र संरक्षण कार्यमा सरिक हुन

११. सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप

स्थानीय विषयको शिक्षण सिकाइ गर्दा सकेसम्म कक्षाभित्र भन्दा बाहिर गरिने क्रियाकलापमा जोड दिनु पर्दछ । यसको लागि स्थलगत अवलोकन, विषयवस्तुसँग सम्बन्धित कार्यमा सहभागिता, छलफल तथा अन्तर्क्रिया आदि गराउन सकिन्छ । सैद्धान्तिक भन्दा व्यावहारिक र बाल केन्द्रित सिकाइ विधिहरू अपनाउनु पर्दछ । पर्यटन क्षेत्रको बारेमा शिक्षण गर्नको लागि बालबालिकाहरूलाई स्थानीय पर्यटकीय महत्वको स्थानको भ्रमण र अवलोकन गराई छलफल गराउनु पर्दछ । त्यस्तै स्थानीय पर्यटन व्यवसायीहरुसँग भेट गराई छलफल गराउन पनि सकिन्छ । पर्यटन व्यवसायलाई विकास गर्ने विभिन्न वस्तुको खोजी गराउने क्रियाकलाप गराउन पनि सकिन्छ । स्थानीय सामाजिक सांस्कृतिक क्षेत्रको सिकाइ सहजीकरणको लागि क्षेत्र भ्रमण, परियोजना कार्य आदिलाई जोड दिनु पर्दछ । त्यसैगरी अन्य विषयवस्तुको लागि पनि त्यससँग सम्बन्धित व्यक्तिलाई स्रोत व्यक्तिको रुपमा उपयोग गर्न सकिन्छ । स्थानीय आवश्यकता र अनुकुलता अनुसार छलफल, स्थलगत अध्ययन भ्रमण, अवलोकन, प्रयोगात्मक, प्रदर्शन, सहभागिता, परियोजना कार्य, प्रश्नोत्तर, स्रोत व्यक्ति आमन्त्रण आदि जस्ता क्रियाकलाप विधि प्रयोगमा ल्याउन सकिन्छ । यसरी बढी भन्दा बढी हेरेर, अभ्यास गरेर एवं प्रयोगात्मक विधिलाई सिकाइ सहजीकरण गर्दा जोड दिनु पर्दछ ।

१२. मूल्याङ्कन प्रक्रिया

स्थानीय पाठ्यक्रम अन्तर्गतको स्थानीय विषय पनि केन्द्रीय पाठ्यक्रमकै एक अंश भएको हुनाले यसको मुल्याङ्कन पनि केन्द्रीय पाठ्यक्रमले निर्देश गरे अनुसार नै गर्नुपर्छ । मुल्याङ्कनका सबै तरिका अवलम्बन गरिए तापनि शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालनकै क्रममा बालबालिकाले गरेका क्रियाकलापको अवलोकन गरी निर्माणात्मक तथा निरन्तर मूल्याङ्कन प्रक्रिया अपनाई मूल्याङ्कन गर्नु पर्दछ । प्रत्येक विद्यार्थीको कार्य सञ्चयिका बनाई अभिलेख राख्नुपर्छ । लिखित परीक्षालाई भन्दा निरन्तर मूल्याङ्कनलाई महत्व दिएर मुल्याङ्कन गर्नुपर्छ ।

CamScanner

१३. विषय वस्तुको विस्तृतीकरण

कक्षा - १

क्षेत्र	विषय वस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन	पाठ्यभार
१. गल्छी परिचय	• आफ्नो गाउँपालिका, वडा र आफू बस्ने स्थानको नाम	- आफू बसेका स्थानीय तहको नाम भन्न लगाउने, - नक्सा देखाई स्थानीय तहको चार सिमानाहरु भन्न लगाउने, - तपाईंहरु कुन वडामा बस्नुहुन्छ भनी प्रश्न सोध्ने र सही जवाफ आएमा स्याबासी दिने र शिक्षकले वडाको नम्बर भन्न सहजीकरण गरिदिने, - आफु बस्ने स्थानको नाम पालैपालो भन्न लगाउने ।	- तपाईंको जिल्ला र गाउँपालिकाको नाम के हो ? - तपाई कति नम्बर वडामा बस्नु हुन्छ ?	१५
२. स्थानीय पेसा, व्यवसाय र बजार	• आफ्नो समुदायका मानिसको काम र पेसा • कृषक • शिक्षक • मजदुर • जागिरे • व्यापारी	- आफ्नो समुदायका मानिसहरु कसले के के काम गरेको देखेका छौ भनी प्रश्न गर्ने । उनीहरुको जवाफलाई जोड्दै उनीहरुले गरेका कामको प्रशंसा गर्ने, - कुनै पनि काम सानो ठुलो नहुने कुरा बताइदिने, - समुदायको अवलोकन भ्रमण गराई विभिन्न काम गरिरहेका मानिससँग भेटघाट र छलफल गराउने ।	- तपाईंको समुदायका मानिसहरुले गर्ने कुनै पाँचवटा कामको नाम भन्नुहोस् । - अवलोकन भ्रमणमा विभिन्न मानिसहरुसँग गरेका भेटघाट र छलफलमा आधारित भै मूल्याङ्कन गर्नुहोस् ।	१५
३. गल्छीको ऐतिहासिक गतिविधि	• आफ्नो पुर्खाको विगत बताउन	- तिम्रो बुबा र हजुरबुबा पहिले कहाँ बस्नुहुन्थ्यो भनी प्रश्न गर्ने । - त्यस्तै हजुरबुबा, बुबा, हजुरआमा, आमाले के काम गर्नुहुन्थ्यो आदि प्रश्नहरु सोधी जवाफ भन्न लगाउने, - हजुर वा हजुरआमा, बुबाआमाले पहिले गर्ने काम र अहिले गर्ने काम सोध्ने र फरक काम भन्न लगाउने, - आफ्ना पुर्खाप्रति सम्मान गर्न लगाउने ।	- तिम्रो वा पहिले कहाँ बस्नुहुन्थ्यो ? - हामीले हाम्रा पुर्खालाई किन सम्मान गर्नुपर्दछ ?	१५

४. स्थानीय प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	• आफ्नो घरवरपर रहेका बोटबिरुवाहरूको पहिचान	- विद्यार्थीलाई उनीहरूको घरवरपर पाइने बिरुवाको नाम पालैपालो भन्न लगाउने, - ती बिरुवाहरूको पात, फूल तथा फल कस्तो र कत्रो हुन्छ ? भन्न लगाउने, - विद्यालयबाहिर लगी विभिन्न बोटबिरुवाहरू अवलोकन गरी त्यसका पातहरू सङ्कलन गर्न लगाउने, - विद्यार्थीले सङ्कलन गरेका पातहरू कुन कुन बिरुवाका हुन् ? पालैपालो भन्न लगाउनुहोस् ।	- तपाईंको घर वरपर भएका बिरुवाहरूको नाम भन्नुहोस् । - विद्यार्थीले सङ्कलन गरेका पात र त्यससँग सम्बन्धित बिरुवाको नाम भन्न सके नसकेको हेरी सिकाइ अवस्थाको मूल्याङ्कन गर्नुहोस् ।	१५
५. स्थानीय सामाजिक र सांस्कृतिक मूल्यमान्यताहरू	• स्थानीय स्तरमा मनाइने जात्राको नाम र जात्रा हुने स्थान	- तपाईंहरू कुन कुन ठाउँको जात्रामा जानु भएको छ या छैन भनी प्रश्न गर्ने, - विभिन्न जात्राहरूका भिडियो, फोटो देखाई छलफल गर्ने, - स्थानीय स्तरमा हुने विभिन्न जात्राहरूको नाम र जात्रा हुने स्थानको नाम बताइदिने, - जात्राको अवसर पारेर जात्रा अवलोकन गराई त्यहाँका मुख्य गतिविधिहरू भन्न लगाउने ।	- तल दिए अनुसार मूल्याङ्कन गर्नुहोस् । - तपाईंको समुदायमा लाग्ने जात्राहरूको नाम बताउनुहोस् । - अवलोकनमा जाँदा विद्यार्थीले पालन गरेको अनुशासन, जिम्मेवारी वहन, स्थानीयसँगको व्यवहार, मुख्य गतिविधि भन्न सके नसकेको आदिको आधार मा मूल्याङ्कन गर्नुहोस् ।	१५
	• स्थानीय पर्व र मेलाको सामान्य परिचय	- विभिन्न स्थानीय पर्वहरूका भिडियो, फोटो देखाई छलफल गर्ने, - स्थानीय स्तरमा हुने विभिन्न पर्व र मेलाहरूको नाम र सो मेला लाग्ने स्थान सम्बन्धमा छलफल गर्ने, - स्थानीय पर्व र मेला लाग्ने स्थानको भ्रमण गराई अवलोकन गर्न लगाउने ।	- तपाईंको समुदायमा प्रचलित पर्वहरूको सूची तयार पार्नुहोस् । - स्थानीय स्तरमा लाग्ने कुनै एक मेलाको छोटो परिचय लेख्नुहोस् ।	२०

CS CamScanner

६. भूगोल र जनसङ्ख्या	• आफ्नो गाउँको नाम र परिचय	- विद्यार्थीहरूलाई पालैपालो आफ्नो गाउँको नाम भन्न लगाउने, - आफ्नो गाउँको सम्बन्धमा अन्य कुराहरु जस्तो गाउँ कस्तो ठाउँमा रहेको छ, गाउँको नजिक रहेका वनजङ्गल खोला, पहाड सम्बन्धमा प्रश्न सोधी उत्तर भन्न लगाउने, - आफ्नो गाउँका मनपर्ने वस्तु भन्न लगाउने, - आफ्नो गाउँको सामान्य स्केच र आकृति बनाउन प्रोत्साहित गर्ने ।	- तपाईंको गाउँको नाम के हो ? - तपाईंको गाउँमा पाइने मुख्य मुख्य वस्तुको नाम भन्नुहोस् ।	१५
७. सडक सुरक्षा र विपद् व्यवस्थापन	• बाटोमा हिंड्दा ख्याल गर्नुपर्ने कुरा र सो अनुरूप अभ्यास	- बाटामा हिंड्दा तिमीहरु के के कुरा ख्याल गर्छौ भनी प्रश्न गर्ने, - बाटामा हिंड्दा ख्याल गर्नुपर्ने कुरालाई विभिन्न चित्र, उदाहरण, कथा आदि मार्फत स्पष्ट पारि दिने ।	- बाटामा हिंड्दा ख्याल गर्नुपर्ने कुराहरु भन्नुहोस् ।	१५
८. स्थानीय सडक र बाटोघाटो	• आफ्नो गाउँमा रहेको सडक र बाटोघाटोको नाम र जोडिने गाउँहरु	- विद्यार्थीलाई आफ्नो घरबाट विद्यालय आउने बाटो सम्बन्धमा प्रश्न सोध्ने जस्तै : - तिम्रो घरबाट यहाँ आउन कुन बाटो आउँछौ ? - सो बाटो वा सडकलाई के नामले चिनिन्छ ? - तपाईंको गाउँबाट अन्य गाउँ जोड्ने बाटाहरु कस्ता छन् ? - ती बाटाहरूको नाम भन्न सक्नुहुन्छ ? आदि ।	- तपाईं गाउँबाट अर्को गाउँ जोड्ने बाटो वा सडकको नाम लेख्नुहोस् ।	१५
९. पर्यटकीय स्थल	• आफ्नो घरवरपरका रमाइला ठाउँहरु - नाम - रमाइलो लाग्नाका कारणहरु	- आफ्नो घर वरपर भएका रमाइलो ठाउँहरुको नाम पालैपालो भन्न लगाउने, - ती ठाउँहरु किन रमाइलो लाग्छन् ? रमाइलो लाग्नाका कारणहरु भन्न लगाउने, - विभिन्न चित्रहरु जस्तै स्थानीय खोला नदी, गाडी, वनभोज खाइरहेको चित्र देखाउँदै यी वस्तु वा चित्रहरु कहाँ कहाँ देखेका छौ ? ती ठाउँ वा वस्तु तपाईंलाई कस्तो लाग्यो भनी प्रश्न सोध्ने, - विद्यालय वरपरका विभिन्न रमाइला ठाउँहरुमा विद्यार्थीहरुको भ्रमण गराई उनीहरुलाई के के कुरा रमाइलो लाग्यो ? भन्न लगाउने ।	- आफ्ना घर वरपरका कुनै दुईओटा रमाइला ठाउँहरुको नाम भन्नुहोस् ।	२०

CS CamScanner

कक्षा २

क्षेत्र	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मुल्याङ्कन	पाठ्यभार
१. गल्छी परिचय	• आफू बस्ने स्थानको सामान्य परिचय र महत्व	- आफू बसेका स्थानको नाम भन्न लगाउने, - सो स्थान समतल, भिरालो, खोँच कस्तो ठाउँमा पर्छ भन्न लगाउने, - त्यस आसपास भएका नदी, वनजङ्गल आदिको नाम भन्न लगाउने, - तपाईंहरु कुन वडामा बस्नुहुन्छ भनी प्रश्न सोध्ने र सही जवाफ आएमा स्याबासी दिने र शिक्षकले वडाको नम्बर भन्न सहजीकरण गरिदिने, - तपाईं बसेको स्थान केका लागि प्रख्यात छ भनी सोध्ने जस्तैः खेतीपाती राम्रो हुने, विद्यालय, अस्पतालको सुविधा भएको, मोटर बाटो भएको आदि । यसको आधारमा सो ठाउँको महत्व रहेका सन्दर्भ जोड्ने ।	- तपाईं बसेको स्थानको नाम के हो ? - आफू बसेको स्थानको छोटो परिचय दिनुहोस् । - तपाईं बस्ने स्थानको कुनै एक महत्व उल्लेख गर्नुहोस् ।	१५
२. स्थानीय पेसा व्यवसाय र बजार	• स्थानीय पेसा र व्यवसायको नाम	- विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो समुदायमा कसले के के काम गरेको देख्नु भएको छ भनी प्रश्न गर्ने । उनीहरूको जवाफलाई जोड्दै उनीहरूले गरेका कामको प्रशंसा गर्ने, - कुनै पनि काम सानो ठूलो नहुने कुरा बताइदिने, - समुदायको अवलोकन भ्रमण गराई विभिन्न काम गरिरहेका मानिससँग भेटघाट र छलफल गराउने, - कामको महत्व झल्कने गीत वा कविता सुनाउने र त्यसको सन्देश अनुमान गर्न लगाउने र अन्त्यमा शिक्षकले सन्देश समेत प्रवाह गर्ने ।	- तपाईंको समुदायका मानिसहरूले गर्ने कुनै पाँचओटा व्यवसायको नाम भन्नुहोस् । - अवलोकन भ्रमणमा विभिन्न मानिसहरूसँग गरेका भेटघाट र छलफलमा आधारित भई मूल्याङ्कन गर्नुहोस् ।	१५
३. गल्छीको ऐतिहासिक गतिविधि	• आफ्नो साथीको पुर्खाको विगत बताउन	- तपाईंको मिल्ने साथीका बुबा, हजुरबुबा पहिले कहाँ बस्नुहुन्थ्यो भनी प्रश्न गर्ने, - त्यस्तै मिल्ने साथीका हजुरबुबा, बुबा, हजुरआमा, आमाले के काम गर्नुहुन्थ्यो आदि प्रश्नहरु सोधी जवाफ भन्न लगाउने, - साथीका हजुरबुबा, हजुरआमा, बुबा, आमाले पहिले गर्ने काम र अहिले गर्ने काम सोध्ने र फरक काम भन्न लगाउने, - आफ्ना साथीका पुर्खाप्रति सम्मान गर्न लगाउने ।	- तिम्रो साथीको बुबा पहिले कहाँ बस्नुहुन्थ्यो ? - हामीले पुर्खालाई किन सम्मान गर्नुपर्दछ ?	१५

४. स्थानीय प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	• आफ्नो घर वरपर रहेका बोटबिरुवाहरूको महत्व	- विद्यार्थीलाई उनीहरूको घरवरपर पाइने बिरुवाको नाम पालैपालो भन्न लगाउने, - ती बिरुवाहरू के के काममा प्रयोग हुन्छ सोधखोज गर्न लगाई महत्व पहिचान गर्न लगाउने, - विद्यालयबाहिर लगी विभिन्न बोटबिरुवाहरू अवलोकन गर्न लगाउने र ती बिरुवाहरूको आवश्यकता बताई महत्व स्पष्ट पारिदिने ।	- तपाईंको घर वरपर भएका बिरुवाहरूको नाम भन्नुहोस् । - आफ्नो घर वरपर रहेका बोटबिरुवाहरूको महत्व उल्लेख गर्नुहोस् । - विद्यार्थीले अवलोकन गरेका बिरुवाहरूको निम्नलिखित आधारमा मूल्याङ्कन गर्नुहोस् । - सक्रियता महत्वको पहिचान	१५
५. स्थानीय सामाजिक सांस्कृतिक मूल्यमान्यताहरू	• स्थानीय धार्मिक स्थलहरूको नाम • स्थानीय चाडपर्वको नाम	- विभिन्न धार्मिक स्थलका चित्र र फोटा प्रदर्शन गरी धार्मिक स्थलहरूको नाम भन्न लगाउने, - विद्यालय वरपर रहेका धार्मिक स्थलको अवलोकन भ्रमण गराई छलफल गराउने, - स्थानीय समुदायमा जातजाति, उनीहरूले मनाउने चाडपर्व र धार्मिक अवस्था बताउने तथा छलफल गर्ने, - चाडपर्व मनाएको भूमिका अभिनय गर्न लगाउने र राम्रो अभिनय गर्ने समूह वा व्यक्तिलाई प्रोत्साहित गर्ने ।	तल दिइए अनुसार मूल्याङ्कन गर्नुहोस् : - तपाईंको समुदायमा मनाइने चाडपर्वको नाम बताउनुहोस् । - विद्यार्थीले गरेको भूमिका अभिनयलाई निम्नलिखित आधारमा मूल्याङ्कन गर्नुहोस । - हाउभाउ - संवाद - विषयवस्तु आदि	१५
६. भूगोल र जनसङ्ख्या	• आफ्नो गाउँको परिचय (सिमाना, खोला, वनजङ्गल आदि)	- विद्यार्थीलाई आफ्नो गाउँको परिचय पालैपालो दिन लगाउने - जस्तै मेरो गाउँको नाम गल्छी हो । यो ठाउँमा अहिले ठुलो बजार छ ।' यसको उतरमा सैनिक ब्यारेक र त्रिशूली नदी छ भने बजारका बिचबाट ठूलो सडक गएको छ । यसभन्दा अलिक पर ठूलो जङ्गल छ । - आफ्नो गाउँ किन मनपर्छ भनी प्रश्न गर्ने र उनीहरूबाट उत्तरलाई जोड्दै गाउँको महत्व स्पष्ट पारिदिने - विभिन्न चित्र, फोटाहरू देखाउँदै विभिन्न गाउँहरूको छलफल गराउने ।	- आफू बसेको गाउँको छोटो परिचय दिनुहोस् । - हामीलाई आफ्नो गाउँ मनपर्छ, किन?	१५

७. सडक सुरक्षा र विपद् व्यवस्थापन	• सडक पार गर्न आफू भन्दा ठूला मानिसको सहयोग लिन	- तपाई बजार जाँदा वा सडक पार गर्दा कसरी सडक पार गर्नुहुन्छ भनी प्रश्न गर्ने, - विभिन्न सडक पार गर्दा अवलम्बन गर्नुपर्ने सन्दर्भ झल्कने चित्र प्रस्तुत गरी सडक पार गर्दा ठूला मानिसको सडक लिनुपर्ने कुरा बताइदिने जस्तै ठूला मानिसको हात समाउने, - ठूला मानिसको सँगसँगै बाटो काट्ने वा पार गर्ने, - यस्तो समयमा ठूलो मानिसले भनेको नमान्दा दुर्घटना हुन सक्ने कुरा साथीहरूलाई भन्न लगाइने ।	१. सडक पार गर्न आफु भन्दा ठूला मानिसको सहयोग कसरी लिन सकिन्छ ? २. सडक पार गर्न ठूला मानिसको सहयोग किन लिनुपर्दछ ?	१५
८. स्थानीय सडक र बाटोघाटो	• आफ्नो पालिका हुँदै जाने राष्ट्रिय सडकको परिचय दिन	- आफ्नो गाउँबाट कुन कुन सडक जान्छ भनी सोध्ने र सो सडक कहाँ कहाँ पुग्छ भनी प्रश्न गर्ने, - विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो पालिका हुँदै अन्त जाने सडकहरू जस्तै पृथ्वी राजमार्ग, गल्छी त्रिशुली सडकको सम्बन्धमा छोटो परिचय दिने, - पृथ्वी राजमार्गमा गाडी गुडेका चित्र वा भिडियो देखाई सो राजमार्गले यहाँका मानिसलाई के फाइदा पुऱ्याएको छ, सो सम्बन्धमा छलफल गर्न लगाई भन्न लगाउने ।	१. पृथ्वी राजमार्गले कुन ठाउँ देखि कुन ठाउँ जोड्दछ ?	१५
९. पर्यटकीय स्थल	• आफ्नो गाउँ वरपर को वनभोज स्थल र पर्यटकीय स्थलहरूको नाम बताउन	- तपाईहरू वनभोज जाँदा कहाँ कहाँ जानुहुन्छ भनी प्रश्न गर्ने, - उनीहरू जाने गरेका बाहेक अन्य रमाइलो वनभोज जाने ठाउँहरूको नाम बताइ दिने, जस्तै: महेश दोभान, गल्छी, केउरिनीटार आदि, - आफ्ना गाउँ वरपर रहेका रमाइला र पर्यटक आउने ठाउँहरूको नाम भन्न लगाउने, जस्तै: पाउदार, गुप्तेश्वर गुफा, अम्लेश्वर महादेश मन्दिर, बागवच्छला, छाँगेटारी झरना आदि - ती ठाउँहरूको महत्व बताइदिने, - पायक पर्ने ती ठाउँहरूमा आवश्यकता अनुसार भ्रमण गराई त्यहाँ भएका र देखेका कुराहरू कक्षामा भन्न लगाउने ।	१. आफ्नो गाउँ वरपरका पर्यटकीय स्थलहरूको नाम लेख्नुहोस् ।	१५

कक्षा ३

क्षेत्र	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन	पाठ्यभार
१. गल्छी परिचय	• आफ्नो गाउँपालिकाको भौगोलिक स्वरुप, क्षेत्रफल र सिमाना	- गल्छी गाउँपालिकाको भौगोलिक स्वरुप झल्कने फोटाहरु प्रदर्शन गर्ने, - गाउँपालिकाको नक्सा देखाउँदै यसको क्षेत्रफल बताइदिने, - यस गाउँपालिकाको पूर्व, पश्चिम, उत्तर र दक्षिणमा पर्ने गाउँपालिका वा नगरपालिकाको नाम अनुमान गर्न लगाउने, नमिलाएमा शिक्षकले सहजीकरण गरिदिने ।	- गल्छी गाउँपालिकाको क्षेत्रफल लेख्नुहोस् । - गल्छी गाउँपालिकाको सिमानामा पर्ने पालिकाहरुको नाम लेख्नुहोस् ।	
२. स्थानीय पेसा, व्यवसाय र बजार	• स्थानीय पेसा र व्यवसायको महत्व	- स्थानीय पेसाहरुको नाम भन्न लगाउने, - यी पेसाहरुको महत्व सम्बन्धमा छलफल गर्न लगाउने, - यी पेसाको कारण गाउँघरमा के के काममा सहयोग पुगेको छ, भन्न लगाउने, - स्थानीय पेसाको महत्व झल्कने गीत वा कथा वा घटना बनाई कक्षामा प्रस्तुत गर्ने र त्यसैमा आधारित भई प्रश्नोत्तर गर्ने ।	- तपाईंको समुदायमा गरिने पेसाहरुको सूची तयार पार्नुहोस् - विद्यार्थीले तयार पारेका गीत वा कथालाई निम्नानुसार मूल्याङ्कन गर्ने ✓ विषयवस्तु ✓ सन्देश ✓ सहभागिता ✓ प्रस्तुति	
३. गल्छीको ऐतिहासिक गतिविधि	• गल्छीको ऐतिहासिक स्थलहरुको नाम	- गल्छीमा रहेका कुनै पुराना भवन, पाटी पौवा सतल, गढी, मन्दिर, गल्छी, दरबार आदिको अवस्थिति रहेको स्थानको नाम भन्न लगाउने, - विभिन्न ऐतिहासिक स्थलको सामान्य परिचय र महत्व स्पष्ट पार्ने, जस्तै : गल्छी निर्माणको घटना सम्बन्धमा तथा गल्छी काटेको समय र घटना - गल्छी काट्ने व्यक्तिहरुको नाम र परिचय, - गल्छी काट्ने प्रक्रिया ।	- गल्छी गाउँपालिकाभित्र रहेको प्रसिद्ध ऐतिहासिक स्थलको नाम लेख्नुहोस् ।	

CamScanner

४. स्थानीय प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	• स्थानीय बोटबिरुवाको सामान्य परिचय - साल - सल्लो - काप्रो - खयर	- विद्यार्थीलाई आफ्नो घरवरपर पाइने विभिन्न बिरुवाहरुको नाम भन्न लगाउने - यी बिरुवा कहाँ पाइन्छन्, के काममा प्रयोग हुन्छन्, आदि बताउन लगाउने, - शिक्षकले साल, सल्लो, काप्रो र खयर जस्ता स्थानीय स्तरमा पाइने बिरुवाहरुका चित्र र वास्तविक बिरुवा प्रदर्शन गरी स्थानीय बिरुवाहरुको परिचय दिने, - विद्यार्थीहरुलाई कक्षाबाहिर लगी स्थानीय बोटबिरुवाहरु अवलोकन र सङ्कलन गर्न लगाउने र ती बिरुवाहरुको नाम र काम भन्न लगाउने ।	- स्थानीय स्तरमा पाइने बोटबिरुवाहरुको सूची तयार पार्नुहोस् - काप्रोको उपयोगिता लेख्नुहोस् ।	
५. स्थानीय सामाजिक सांस्कृतिक मूल्यमान्यताहरु	• स्थानीय चालचलन र रीतिरिवाजमा गरिने मुख्य मुख्य गतिविधि - ठुली एकादशी - माघी - गाईजात्रा - बेलविवाह - कुलपुजा - स्थानीय स्तरमा बोलिने भाषाहरुको नाम	- स्थानीय रीतिरिवाज झल्कने चित्र वा भिडियो प्रदर्शन गरी प्रश्नोत्तर गर्ने, - स्थानीय स्तरमा मनाइने ठुली एकादशी, माघी, कुलपुजा आदिका विद्यार्थीले अनुभव गरेका वा देखेका कुराहरु भन्न लगाउने - यी चालचलनको महत्व सम्बन्धमा छलफल गर्ने, - गाईजात्रा, बेलविवाह सम्बन्धमा विद्यार्थीलाई जानकारी भए नभएको बुझ्ने र यी चालचलन सम्बन्धमा छोटो व्याख्या गरिदिने र नेवार समुदायमा यो प्रचलनमा रहेको तथ्यसमेत स्पष्ट पारिदिने, - विद्यार्थीहरुलाइ आफुले घरमा बोल्ने नेपालीबाहेकको अरु कुनै भाषा छ भने कुन भाषा हो भन्न लगाउने, - स्थानीय स्तरमा बोलिने विभिन्न भाषाहरुको नाम भन्न लगाउने, - आफ्ना मातृभाषामा कुराकानी गर्न आउँछ कि आउँदैन, सोध्ने र आउने भए कुराकानी गर्न प्रोत्साहित गर्ने ।	- ठुलो एकादशी पर्वमा के के गरिन्छ ? - बेलविवाह कुन समुदायमा प्रचलित संस्कार हो ? - आफू बसेको स्थानमा बोलिने कुनै २ भाषाहरुको नाम लेख्नुहोस् ।	
६. भूगोल र जनसङ्ख्या	• आफ्नो छिमेकी गाउँ र वडाको नाम	- विद्यार्थीलाई आफ्नो छिमेकी गाउँको नाम भन्न लगाउने, - छिमेकी गाउँ आफ्नो गाउँबाट कता पर्छ, सो भन्न लगाउने, - छिमेकी गाउँको कुनै एक विशेषता भन्न लगाउने, - आफ्नो वडाको नाम भन्न लगाउने, - सो वडा कहाँ देखि कहाँसम्म पर्दछ, अनुमान गर्न लगाउने नमिलाएमा शिक्षकले बताइदिने, - आफ्नो वडामा पर्ने गाउँहरुको नाम भन्न लगाउने ।	- तपाईंको छिमेकी गाउँको नाम बताई सो गाउँ कुन पालिकाको कति नम्बर वडामा पर्दछ ? लेख्नुहोस् ।	

७. सडक सुरक्षा र विपद् व्यवस्थापन	• सडकमा हुने दुर्घटनाका कारणहरु - वन्यजन्तुले बाटो काट्ने - घरपालुवा जनावरले बाटो काट्ने - विभिन्न निर्माण सामग्रीहरु थुपार्ने - सवारी साधनको तीव्र गति	- सडकमा के के गऱ्यो भने दुर्घटना हुन्छ भनी प्रश्न गर्ने, - सडकमा दुर्घटना हुनाका कारणहरु झल्कने चित्रहरु प्रदर्शन गर्ने र कारणहरुमा छलफल गर्ने, - वन्यजन्तु र घरपालुवा जनावरले सडक पार गर्दा गुडिरहेको गाडीमा ठोकिएर दुर्घटना हुन सक्छ भनी स्पष्ट पारिदिने त्यस्तै विभिन्न निर्माण सामग्रीहरु सडकमा थुपार्दा साथै सवारी साधनको गति तीव्र हुँदासमेत सडकमा दुर्घटना हुने कारणहरु हुन् भनी उदाहरणसहित स्पष्ट पार्ने ।	- सडकमा दुर्घटना हुने कारणहरु उल्लेख गर्नुहोस् । - सडकमा निर्माण सामग्रीहरु थुपार्दा दुर्घटना हुने सम्भवना रहन्छ, कसरी ?	
८. स्थानीय सडक र बाटोघाटो	• स्थानीय सडकको सामान्य परिचय र महत्व - गल्छी स्याफ्रु बेंसी सडक - फोस्टार धादिङबेंसी सडक	- गल्छीबाट देवीघाट, त्रिशुली हुँदै स्याफ्रुबेंसी जाने सडकको चित्र प्रदर्शन गरी सो सडकको सामान्य वर्णन गरिदिने, - फोस्टार धादिङबेंसी सडकको परिचय र महत्व उदाहरणसहित स्पष्ट पार्ने ।	- फोस्टार धादिङबेंसी सडकको महत्व उल्लेख गर्नुहोस् ।	
९. पर्यटकीय स्थल	• आफ्नो पालिकाका पर्यटकीय स्थलहरुको सामान्य परिचय – गुप्तेश्व गुफा – अम्लेश्वर महादेव मन्दिर	- आफ्ना पालिकाका पर्यटक आउने ठाउँहरुको नाम भन्न लगाउने, जस्तै : पाउदार, गुप्तेश्वर गुफा, अम्लेश्वर महादेश मन्दिर, बागवच्छला, छाँगेटारी झरना आदि, - ती मध्ये गुप्तेश्वर गुफा र अम्लेश्वर महादेव मन्दिरको चित्र वा भिडियो प्रदर्शन गरी ती ठाउँहरुको छोटो परिचय दिने, - ती ठाउँहरुको महत्वबारे छलफल गर्ने, - ती ठाउँहरुमा आवश्यकता अनुसार भ्रमण गराई देखिएका कुराहरु टिपोट गर्न लगाउने ।	– गुप्तेश्वर गुफाको सामान्य परिचय दिनुहोस् । – अम्लेश्वर महादेव मन्दिर कुन ठाउँमा पर्दछ ?	१५

कक्षा ४

क्षेत्र	विषय वस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन	पाठ्यभार
१. गल्छी परिचय	• आफ्नो गाउँपालिकाको मुख्य नदीहरू ✓ परिचय ✓ महत्व • आफ्नो गाउँपालिकाका अग्लो र होचो भूभाग • आफ्नो गाउँपालिकाका टार बेँसीहरूको नाम	- विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो गाउँपालिकामा भएका विभिन्न नदीहरूको नाम अनुमान गर्न लगाउने, - विभिन्न चित्र, भिडियो देखाउँदै ती नदिहरूको सामान्य परिचय दिने जस्तै त्रिशुली नदी, महेश खोला, बेल्खु खोला आदि, - ती खोला र नदीहरूको महत्व चित्र वा उदाहरणद्वारा स्पष्ट पार्ने, - गल्छी गाउँपालिकाका अग्ला र होचो भूभागको नाम बताइदिने र ती ठाउँ समुद्र सतहबाट कति उचाइमा पर्दछन्, सोसमेत उल्लेख गर्ने, - गल्छी गाउँपालिकाका विभिन्न टार र बेँसीहरूको नाम भन्न लगाई ती टार वा बेँसीहरूको छोटो चिनारी दिने, - ती टार वा बेँसीको महत्वको तालिका प्रस्तुत गरी छलफल गराउने ।	- आफ्नो गाउँपालिकाको मुख्य नदिहरूको नाम लेख्नुहोस् । - आफ्नो गाउँपालिकाको मुख्य नदिहरूको अग्लो भूभागको नाम लेख्नुहोस् ।	१५
२. स्थानीय पेसा, व्यवसाय र बजार	• स्थानीय व्यवसाय - कृषि - स्थानीय सिँचाइ, नहर र कृषिको सम्बन्ध	- स्थानीय स्तरमा सञ्चालित विभिन्न व्यवसायहरूको सूची तयार पार्न लगाउने, - कृषि व्यवसायको परिचय र महत्व उदाहरणसहित स्पष्ट पार्ने, - स्थानीय कृषिको महत्व सम्बन्धमा साथीहरूसँग संवाद तयार गरी संवाद प्रस्तुतसमेत गर्न लगाउने, - आफ्नो गाउँठाउँमा रहेका सिँचाइका कुलो वा नहरको नाम र परिचय भन्न लगाउने, - कृषि उत्पादन बढाउन यी कुलो र नहरको भूमिका परिवारका सदस्यलाई सोधपुछ गर्न लगाई कक्षामा भन्न लगाउने ।	- तपाईँको समुदायमा कृषिको महत्व उल्लेख गर्नुहोस् ।	१५

३. गल्छीको ऐतिहासिक गतिविधि	• गल्छीको ऐतिहासिक स्थलहरुको नाम	- गल्छीमा रहेका कुनै पुराना भवन, पाटी पौवा सतल, गढी, मन्दिर, गल्छी, दरबार आदिको अवस्थिति रहेको स्थानको नाम भन्न लगाउने, - विभिन्न ऐतिहासिक स्थलको सामान्य परिचय र महत्व स्पष्ट पार्ने, जस्तै: गल्छी निर्माणको घटना सम्बन्धमा तथा गल्छी काटेको समय र घटना, - गल्छी काट्ने व्यक्तिहरुको नाम र परिचय, - गल्छी काट्ने प्रक्रिया ।	- गल्छीका ऐतिहासिक स्थलहरुको नाम लेख्नुहोस् ।	१५
	• आफू बसेको गाउँ बस्तीको ऐतिहासिक पक्षहरु	- आफु बसेको गाउँबस्ती सम्बन्धमा निम्नलिखित प्रश्न गर्ने, - सो ठाउँमा धेरै पुराना कुनै मन्दिर, देवल, गल्छी, पाटीपौवा केही छ भनी प्रश्न गर्ने, - आफू बसेको बस्ती कहिलेदेखि बसेको हो ? - यस ठाउँका अन्य कुनै ऐतिहासिक घटना वा ऐतिहासिक वस्तु छन् ?	- गल्छीका ऐतिहासिक स्थलहरुको निर्माण कहिले भएको हो ? सोधेर लेख्नुहोस् ।	१५
४. स्थानीय प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	• स्थानीय बोटबिरुवाको विशेषता र महत्व - वेल - काफल - चाँप - क्यामुना	- स्थानीय स्तरमा पाइने विभिन्न बोटबिरुवाहरुको सुची तयार पार्न लगाउने, - ती बोटबिरुवाहरुमध्ये बेल, काफल, चाँप र क्यामुनाको पात वा फलहरुको चित्र वा वास्तविक वस्तु नै सङ्कलन गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्ने, - ती चारै थरी बोटबिरुवाको कुनै एक एक ओटा विशेषता टिपोट गर्न लगाउने, - ती बोटबिरुवाको आवश्यकता र महत्वका सम्बन्धमा समुह समुहमा छलफल गरी कक्षामा निष्कर्ष प्रस्तुत गर्न लगाउने ।	- तपाईंको घरवरपर पाउने कुनै एक बिरुवाको विशेषता उल्लेख गर्नुहोस् । - चाँपको महत्व उल्लेख गर्नुहोस् । - क्यामुनाको उपयोगिताको चर्चा गर्नुहोस् ।	१५

५. स्थानीय सामाजिक सांस्कृतिक मूल्यमान्यताहरु	• स्थानीय जात्रा र संस्कार - लाखे जात्रा - न्वागी खाने - दाईं गर्ने • स्थानीय स्तरमा बोलिने भाषाहरुको सामान्य परिचय	- स्थानीय जात्रा र संस्कार झल्कने चित्र, जस्तैः लाखेजात्रा, न्वागी खाएको वा दाईं गरेको चित्र प्रदर्शन गरी जात्रा र संस्कारको छोटो परिचय दिने, - लाखे जात्रामा गरिने क्रियाकलापको भुमिका अभिनय गर्न लगाउने । - दाईं गर्दा गाइने गीत समुदायमा जानकार व्यक्तिसँग सोधखोज गरी कक्षामा भन्न लगाउने, - दाईंको महत्व जोडी जोडीमा छलफल गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने, - स्थानीय स्तरमा बोलिने भाषाको नाम, त्यसको महत्व, त्यो भाषा कतिले बोल्छन्, परिवारमा छलफल गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने ।	- दाईं गर्ने स्थानीय संस्कारको चर्चा गर्नुहोस् - दाईंको महत्व उल्लेख गर्नुहोस् ।	१५
६. भूगोल र जनसङ्ख्या	• आफ्नो वडाको सामान्य जानकारी र जनसङ्ख्या	- विद्यार्थीलाई कक्षामा पालैपालो आफूलाई थाहा भएका आफ्नो वडाको सामान्य जानकारी भन्न लगाउने, - त्यो वडा कति ठुलो छ, कति जनसङ्ख्या छ, पढेलेखेका मानिसहरु कति छन्, आदि प्रश्न गर्दै जाने र अन्तिममा शिक्षकले जवाफसमेत बताइदिने, - वडामा रहेका विद्यालय, स्वास्थ्यचौकी आदि सम्बन्धमा समेत प्रश्न गरी छलफल गर्ने ।	- तपाईंको वडाको जनसङ्ख्या कति छ ? - आफ्नो वडाको छोटकरीमा वर्णन गर्नुहोस् ।	१५
७. सडक सुरक्षा र विपद व्यवस्थापन	• सडक पार गर्दा अपनाउनुपर्ने सावधानीहरु र व्यावहारिक अभ्यास	- सडक पार कसरी गर्ने गरिएको छ ? - सडक पार गर्न आफू भन्दा ठुला मानिसको सहयोग लिने गरिएको छ छैन ? प्रश्न गर्ने, - सडक पार गर्दा अपनाउनुपर्ने सावधानीहरूको सुची देखाई छलफल गर्ने, - सडक पार गर्दा अपनाउनुपर्ने विभिन्न व्यावहारिक अभ्यासमा आधारित भई भूमिका अभिनय गर्न लगाउने, - सडक क्षेत्रको भ्रमण वा अन्य सहर जाँदा विभिन्न सावधानीका उपायहरु अवलम्बन गरी सडक पार गर्ने नियकहरुमा सचेत गराउने ।	- सडक पार गर्दा अपनाउनुपर्ने सावधानीको सुची तयार पार्नुहोस् ।	१५

८. स्थानीय सडक र बाटोघाटो	• स्थानीय ग्रामीण सडकको परिचय र आवश्यकता – मासटार ज्यामिरे चौर/सडक – फोस्रेटार परेवाटार सडक	- विभिन्न ग्रामीण सडकहरूको चित्र वा फोटा प्रदर्शन गर्ने, - ती सडकहरूको आवश्यकता सम्बन्धमा कक्षामा समूहगत छलफल गराउने, - मासटार ज्यामिरे सडक र फोस्रेटार परेवाटार सडकको विस्तृत विवरण तालिका देखाई स्पष्ट गर्ने, - ती सडकको महत्व सम्बन्धमा एक अनुच्छेद लेख्न लगाई मूल्याङ्कन गर्ने ।	- फोस्रेटार परेवाटार सडकको महत्व उल्लेख गर्नुहोस् ।	१५
९. पर्यटकीय स्थल	• ग्रामीण पर्यटकीय स्थलहरूको पहिचान र महत्व – रानीमाला – बागवच्छला	- विभिन्न रमाइला ठाउँहरूको नाम भन्न लगाउने, - रानीमाला र बागवच्छलाको चित्र वा फोटो देखाई सो ठाउँको सामान्य परिचय दिने र महत्व बताउने, - सम्भव भएका यी ठाउँको अवलोकन भ्रमण गराई त्यहाँको वास्तविक अवस्थिति र गतिविधिहरू सोधखोज गर्न लगाई विवरण सङ्कलन गर्न लगाउने ।	- बागवच्छला धार्मिक मात्र नभई पर्यटकीय स्थल पनि हो । यस भनाइलाई पुष्टि गर्नुहोस् ।	१५

कक्षा ५

क्षेत्र	विषय वस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन	पाठ्यभार
१. गल्छी परिचय	• आफू बसेको वडाको संरचना र सेवा	- आफु रहेको वडाका वडाध्यक्ष र वडा सदस्यहरूको नाम थाहा छ भनी प्रश्न गर्ने, - वडाको संरचनाको चार्ट बनाई कक्षामा देखाउने र वडा अध्यक्ष र सदस्यको सङ्ख्या बताइदिने, - वडाले गर्ने सेवाहरूको सुची बनाई कक्षामा प्रस्तुत गर्ने, - वडा अध्यक्ष वा सदस्यलाई बोलाई कक्षामा छलफल गर्न लगाउने, - विद्यार्थीहरूलाई वडा कार्यालयमा लगी वडाको संरचना र सेवा सम्बन्धमा त्यहाका वडा पदाधिकारी वा कर्मचारी सँग सोधपुछ गर्न प्रश्नावली बनाउन लगाउने र त्यसैमा आधारित भई छलफल गर्न लगाउने ।	- तपाईं बसेको वडाको वडाध्यक्षको नाम लेख्नुहोस् । - तपाईं बसेको वडा कार्यालयले प्रदान गर्ने सेवाहरूको सुची तयार पार्नुहोस् ।	१५

२. स्थानीय पेसा, व्यवसाय र बजार	• स्थानीय व्यवसाय र बजार - मजदुरी	- स्थानीय मानिसहरूले गर्ने विभिन्न व्यवसायको नाम पालैपालो भन्न लगाउने, - स्थानीय व्यवसायले जीविकोपार्जनमा पुऱ्याएको फाइदाहरूका सम्बन्धमा समुह समुहमा छलफल गर्न लगाउने, - मजदुरी गरिरहेका विभिन्न चित्रहरू देखाउँदै यहाँका मानिसको जीविकोपार्जनको आधार मजदुरी रहेको सन्दर्भ उल्लेख गर्ने, - धेरै मानिसले गर्ने मजदुरी र जिविकोपार्जनको सम्बन्ध स्पष्ट पारिदिने र श्रमलाई सम्मान गर्नुपर्ने कुरा बताउने,	- श्रमको किन सम्मान गर्नुपर्दछ ? - मजदुरी र जीविकोपार्जन बिचको अन्तरसम्बन्ध स्पष्ट पार्नुहोस् ।	१५
३. गल्छीको ऐतिहासिक गतिविधि	- गल्छीको नामकरण	- गल्छीको नामकरणको सन्दर्भ र घटना बताइदिने, - गल्छी काटिएको नदी क्षेत्रको चित्र वा फोटो प्रदर्शन गर्ने, - फौजसिंह कर्नेल र नन्दु मुखियाको छोटो परिचय दिने, - गल्छी काट्न यहाँका स्थानीय मानिसले गरेका योगदानको चर्चा गर्ने ।	- गल्छीको नामकरण कसरी रहन गएको हो ?	१५
४. स्थानीय प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	स्थानीय जडीबुटीहरूको पहिचान, महत्व र उपयोगिता - तुलसी - निम - घोडताप्रे - असुरो - गुर्जो	- विद्यार्थीहरूलाई विभिन्न जडीबुटीहरूको नाम भन्न लगाउने, - ती जडीबुटीहरु कहाँ पाइन्छन् भनी सोध्ने, - तुलसी, निम, घोडताप्रे, असुरो र गुर्जोको पात र डाँठ सङ्कलन गरी कक्षामा प्रदर्शन गर्ने र ती जडीबुटीको महत्व र उपयोग गर्ने तरिका बताइदिने, - विद्यार्थीलाई यी बिरुवाका पातहरू सङ्कलन गर्न लगाउने, - यी वनस्पतिको घरेलु उपचारमा बढीभन्दा बढी प्रयोग गर्न अभिप्रेरित गर्ने ।	- तुलसीको महत्व उल्लेख गर्नुहोस् - गुर्जोको उपयोगिता कुनै दुई बुँदामा उल्लेख गर्नुहोस् ।	१५

५. स्थानीय सामाजिक सांस्कृतिक मूल्यमान्यताहरु	• स्थानीय स्तरमा रहेका विभिन्न जातजातिहरुको स्थानीय परम्परा, रीतिरिवाज र संस्कार (वाहुन क्षेत्री आदि) • स्थानीय स्तरमा बोलिने भाषाको सामान्य परिचय र महत्व (नेवार र तामाङ)	- स्थानीय समुदायमा रहेका विभिन्न जातजातिको नामको सुची तयार पार्न लगाउने, - ती मध्ये बाहुन र क्षेत्री जातका मानिसहरुले लगाउने लुगा, मान्ने रीतिरिवाज र संस्कार सम्बन्धमा छलफल चलाउने, - बाहुन र क्षेत्रीका विभिन्न स्थानीय थरहरुको सम्बन्धमा छलफल गर्ने - बाहुन र क्षेत्रीले गर्ने पुर्ख्यौली पेसाका सम्बन्धमा चर्चा गर्ने, - स्थानीय स्तरमा बोलिने विभिन्न भाषाहरुको सुची तयार पार्न लगाउने, - ती भाषाहरुका बारेमा थाहा भएका कुरा पालैपालो भन्न लगाउने, - नेवार र तामाङ भाषा बोल्ने परिवार कति जनाको छ भनी प्रश्न गर्ने, - ती भाषा बोल्न जान्ने व्यक्तिलाई कक्षामा सो भाषा बोल्न लगाउने, - नेवार र तामाङ भाषाको महत्व, सो भाषा बोल्ने व्यक्ति वा विद्यार्थीमा बढी हुने कुरा स्पष्ट पारिदिने, - नेवार र तामाङ भाषाको लिपि सम्बन्धमा सामान्य जानकारी प्रदान गर्ने, - सो भाषा जान्ने व्यक्तिलाई ल्याई कक्षामा सो भाषासम्बन्धी वर्ण र अक्षर चिनारी गराउने र लिपिसमेत सिकाउने ।	- तामाङ भाषाको महत्व उल्लेख गर्नुहोस् । - बाहुन जातीका मुख्य मुख्य संस्कारहरुको सुची तयार पार्नुहोस् ।	१५
६. भूगोल र जनसङ्ख्या	• स्थानीय तहमा रहेका खानीहरु - बालुवा - ढुङ्गा • मुख्य बजारहरु - गल्छी	- स्थानीय स्तरमा रहेका विभिन्न खानीहरुका नाम भन्न लगाउने, - ती खानीहरुमध्ये बालुवा खानी र ढुङ्गा खानी र ती रहेका स्थानको सम्बन्धमा छलफल गर्ने, - बालुवा निकालिरहेको, ढुङ्गा काटिरहेको वा बोकिरहेको चित्र प्रदर्शन गरी सो को सम्बन्धामा थप स्पष्ट पारिदिने, - ती खानीहरुको महत्व सम्बन्धमा उदाहरणसहित स्पष्ट पारि दिने, - गल्छी गाउँपालिकामा रहेका मुख्य बजारको नाम र महत्व खोजी गर्न लगाउने, - विभिन्न बजारका चित्र र त्यहाँ भएका गतिविधिका चित्र वा फोटा सङ्कलन गर्न लगाउने ।	- तपाई गाउँपालिकामा रहेका बालुवा खानीको महत्व उल्लेख गर्नुहोस् ।	१५

७. सडक सुरक्षा र विपद व्यवस्थापन	• ट्राफिक नियम • स्थानीय स्तरमा हुने विपत	- विभिन्न ट्राफिक संकेत वा चित्रहरु सङ्कलन गर्न लगाउने, - ट्राफिक बत्तीको जानकारी दिने, - ट्राफिक नियमको पालना गर्नुपर्ने कारणहरु बताइ दिने, - ट्राफिक नियमको पालना नगर्दा हुने हानी सम्बन्धमा समूहमा छलफल गर्न लगाउने, - ट्राफिक नियमको पालना गरौ भन्ने नारा लगाई विद्यालय आसपासमा र्‍याली निकाल्न लगाउने, - स्थानीय स्तरमा हुने विपद्को सूची तयार पार्न लगाउने, - ती विपद् हुने कारण र जोगिने उपायहरुको नमुना अभ्यास गर्ने ।	- विद्यार्थीले सङ्कलन गरेका ट्राफिक चिह्नको अवलोकन गरी मूल्याङ्कन गर्ने । - स्थानीय स्तरमा हुने विपद्को सूची तयार पार्नुहोस् ।	१५
८. स्थानीय सडक र बाटोघाटो	• स्थानीय कृषि सडक (सुत्केरी ढुङ्गा कार्कीडाँडा, गल्छी इक्चीचौर सडक) - परिचय - आवश्यकता	- गल्छी गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न स्थानीय कृषि सडकको नाम भन्न लगाउने, - सुत्केरी ढुङ्गा, कार्कीडाँडा सडक, गल्छी इक्चिचौर सडकको परिचय र महत्व सम्बन्धमा छलफल गराउने, - यी सडकले त्यहाँको जीवनस्तरमा पुऱ्याउने फाइदाहरुको सुची तयार पार्न लगाउने, - ती सडक जोड्ने गाउँ र बजार बिचको सम्बन्ध बताइदिने, - गाउँपालिकाको नक्सामा ती ठाउँहरुलाई जोड्ने सडकको चित्र बनाई कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने ।	- गल्छी इक्चीचौर सडकको छोटो परिचय दिनुहोस् । - स्थानीय कृषि सडकले त्यहाँको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन के के योगदान पुऱ्याउँछ?	१५
९. पर्यटकीय स्थल	• आफ्ना पालिकाका पर्यटकीय स्थलहरुको परिचय, विशेषता र महत्व उल्लेख गर्न – सरस्वती थान – छाँगेटारको झरना	- गल्छी गाउँपालिकामा रहेका मुख्य पर्यटकीय स्थलहरुको सुची तयार पार्न लगाउने, - सरस्वती थानको अवस्थिति र महत्व सम्बन्धमा चित्र वा फोटो प्रदर्शन गर्ने र छलफलसमेत गराउने, - छाँगेटारको झरनाको चित्र प्रदर्शन गरी त्यसको सौन्दर्य, महत्व आदि प्रस्तुत गर्ने	- सरस्वती थान मन्दिरको विशेषताहरु उल्लेख गर्नुहोस् । - छाँगेटारको झरनाको महत्व उल्लेख गर्नुहोस् ।	१५

कक्षा ६

क्षेत्र	विषय बस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन	पाठ्यभार
१. गल्छी परिचय	• स्थानीय सरकार • पहिलाको स्थानीय तह र वडाको संरचना	- स्थानीय सरकारको परिचय दिने, - पहिलाको स्थानीय तह र अहिलेका वडा बिचको सम्बन्ध स्पष्ट पारिदिने, - हालका सात वडा मध्ये साविकको कल्लेरी गा.वि.स. बाट वडा नं १, २ र ३ एवं साविकको गल्छी गाउँपालिकाबाट वडा नं ४, ५, ६ र ७ एवं गाविसका गोगनपानी गाविसका केही वडाहरुलाई मिलाएर वडा नं ८ बनाइएको सन्दर्भ स्पष्ट पार्ने, - गाउँपालिकाको नक्सामा ती वडाहरु कहाँ कहाँ पर्दछन् ? खोज्न लगाउने ।	१. हालको गल्छी गाउँपालिका वडा नं १,२ र ३ मा पहिले कुन गा.वि.स. पर्दथ्यो ? २. गाउँपालिकाको नक्सामा विद्यार्थीहरुले वडा खोजेको अवलोकन गरी सही वडा खोज्न सके नसकेको आधारमा मूल्याङ्कन गर्नुहोस् ।	१५
२. स्थानीय पेसा, व्यवसाय र बजार	• स्थानीय पेसा र उत्पादन - अन्नपात - तरकारी - फलफूल - पशुपालन - दुग्धजन्य पदार्थ	- स्थानीय स्तरमा अपनाइने विभिन्न पेसाहरुको चार्ट वा तालिका प्रदर्शन गर्ने, - स्थानीय स्तरमा हुने विभिन्न उत्पादनको सुची तयार पार्न लगाउने, - स्थानीय स्तरमा उत्पादन हुने विभिन्न अन्नहरुको नाम र तिनीहरुको उत्पादन हुने क्षेत्रहरुको नाम भन्न लगाउने, जस्तैः धान, गहुँ, खुर्सानी आदि, - तरकारी उत्पादन हुने विभिन्न ठाउँहरुको नाम र तरकारी को नाम एवम् फलफुल खेती हुने क्षेत्र समेटिएको चार्ट वा तालिका प्रस्तुति र छलफल गर्न लगाउने, - पशुपालनका लागि मुख्य स्थानहरु र पशुहरुको नाम बताउने, - व्यवसायिक पशुपालन गरिएका क्षेत्रहरु र त्यसले आय आर्जनमा पुऱ्याएको योगदानको चर्चा गर्ने, - स्थानीय दुध डेरी र दुग्ध सङ्कलन केन्द्रहरुको नाम र त्यसले स्थानीय स्तरमा आयआर्जनमा दिएको योगदान सम्बन्धमा चर्चा गर्ने ।	- स्थानीय स्तरमा हुने विभिन्न उत्पादनको सुची तयार पार्नुहोस् । - तपाईंको पालिकामा पशुपालनका लागि बढी प्रख्यात ठाउँहरु कुन कुन हुन ?	१५

३. गल्छीको ऐतिदहासिक गतिविधि	• गल्छी गाउँपालिकाको वस्ती र इतिहास	- गल्छीका विभिन्न ऐतिहासिक वस्तीहरुको नाम बताउने जस्तै: इुब्चीचौर, दलाङ, कल्लेरी, मुलाबारी, आमडाँडा, गोगनपानी, बाहुनपलाङ्ग, भोटेपलाङ्ग, सुन्टार, पारिलाछाप, - त्यस्तै नयाँ बस्तीहरुको जानकारी दिने, जस्तै: कल्लेरीटार, घर्तिटार, गल्छी, वैरेनी, महेश दोभान, बेल्खु, अट्ठाइस किलो, बेलिनटार, भुत्याहा, फोस्रेटार आदि, - नयाँ बस्तीहरु वढ्नका कारणहरु छलफल गर्ने, - ती ठाउँका चित्र वा फोटा प्रदर्शन गर्ने आदि ।	- गल्छीमा पुराना बस्तीहरुको नाम उल्लेख गर्नुहोस् - पछिल्लो समयमा गल्छीका नदी किनारमा बस्ती विस्तार हुनुका कारणहरु खोजी गर्नुहोस् ।	१५
४. स्थानीय प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	• स्थानीय जडीबुटीहरुको पहिचान, महत्व र उपयोगिता - पाखनवेद - सलिफा - बोझो - ठुलो औषधी - हर्रो, वर्रो र अमला	- विभिन्न स्थानीय जडीबुटीहरुको चित्र वा फोटो प्रदर्शन गर्ने, - विभिन्न स्थानीय जडीबुटीहरुको वास्तविक नमुना प्रदर्शन गरी ती वस्तुहरुको परिचय दिने र महत्व बताउने, - पाखनवेद, सलिफा, बोझो, ठुलो औषधी र हर्रो, वर्रो र अमलाको उपयोगिता सम्बन्धमा प्रश्नोत्तर गर्दै स्पष्ट पार्ने ।	- पाखनवेदको महत्व दुई बुँदामा उल्लेख गर्नुहोस् । - बोझो कुन प्रयोजनका लागि बढी उपयोगी हुन्छ ?	१५
५. स्थानीय सामाजिक सांस्कृतिक मूल्यमान्यता-हरु	• तामाङ, मगर, भुजेल जातिको संस्कार (जन्म, विवाह, मृत्यु, • आफ्नो पालिकामा बोलिने भाषाको सम्मान र संरक्षण	- विद्यार्थीहरुलाई विभिन्न जातहरु जस्तै तामाङ, मगर, भुजेल आदि जातको जन्म, मृत्यु र विवाह संस्कारको तालिका प्रस्तुत गरी छलफल गर्ने, - यी जातिहरुका विवाह संस्कार झल्कने चित्रहरु प्रदर्शन गरी छलफल गराउने, - आफ्नो पालिकामा बोलिने विभिन्न भाषाहरुको नाम भन्न लगाउने, - ती भाषाहरुको सम्मान गर्ने तरिका बताइदिने, - शिक्षकले भाषाको संरक्षण गर्ने तरिकाहरु बताइदिने, जस्तै: मातृभाषामा पठनपाठन, भाषाको लिपिको पहिचान र प्रयोग, भाषालाई सरकारी कामकाजमा प्रयोग आदि ।	- तामाङ जातिको मृत्यु संस्कार उल्लेख गर्नुहोस् ।	१५

६. भूगोल र जनसङ्ख्या	• स्थानीय तहमा रहेका खानीहरु: स्लेट र तामाखानी • मुख्य बजार बेल्खु, महेशदोभान, भल्टार	- स्थानीय स्तरमा रहेका विभिन्न खानीहरुका नाम भन्न लगाउने, - ती खानीहरुमध्ये स्लेट खानी र ती रहेका स्थानको सम्बन्धमा छलफल गर्ने, - स्लेट निकालिरहेको र बोकिरहेको चित्र प्रदर्शन गरी सोको सम्बन्धामा थप स्पष्ट पारिदिने, - ती खानीहरुको महत्वका सम्बन्धमा उदाहरणसहित स्पष्ट पारिदिने, - गल्छी गाउँपालिकामा रहेका मुख्य बजारको नाम र महत्व खोजी गर्न लगाउने, - बेल्खु, महेशदोभान र भल्टार बजारका चित्र र त्यहाँ भएका गतिविधिका चित्र वा फोटा सङ्कलन गर्न लगाउने ।	- तपाईको पालिकामा स्लेट खानी रहेका ठाउँहरु कहाँ कहाँ छन् ? लेख्नुहोस् ।	१५
७. सडक सुरक्षा र विपद व्यवस्थापन	• सडकमा हिंड्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरु • स्थानीय स्तरमा हुने विपद: बाढी र पहिरो	- सडकमा हिंड्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरु चित्र, उदाहरण मार्फत स्पष्ट पारिदिने, - सडक हिंड्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरुको भूमिका अभिनय गर्न लगाउने, - स्थानीय स्तरमा हुने विभिन्न विपतहरुको नाम भन्न लगाउने, - ती विपदमध्ये बाढी र पहिरोले स्थानीय स्तरमा पुऱ्याएका विभिन्न क्षतिहरु सम्बन्धमा छलफल गर्ने, - स्थानीय स्तरमा भएका पहिरोका घटना र त्यसले पारेका असर सम्बन्धमा छलफल गर्ने, - बाढी र पहिरोबाट बच्न अवलम्बन गर्नुपर्ने उपायहरु सम्बन्धमा छलफल गर्ने ।	- सडकमा हिंड्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरुको सुची तयार पार्नुहोस् । - पहिरो नियन्त्रण गर्ने स्थानीय अभ्यासहरुको उदाहरण दिनुहोस् ।	१५
८. स्थानीय सडक र बाटोघाटो	• स्थानीय ग्रामीण सडक (मासटार सिरवानी सडक र बाइस किलो पलाङ्खर्क सडक) – परिचय – जनजीवनमा पारेको प्रभाव	- स्थानीय ग्रामीण सडकको चित्र वा फोटा प्रदर्शन गर्ने, - मासटार सिरवानी सडक, बाइस किलो, पलाङ्खर्क सडकको परिचय दिने, - यी सडकहरुले जनजीवनमा पारेको प्रभाव सम्बन्धमा समूह समूहमा छलफल गर्ने ।	- बाइस किलो पलाङ्ग खर्क सडकले जनजीवनमा पारेको प्रभाव उल्लेख गर्नुहोस् ।	१५

९. पर्यटकीय स्थल	• आफ्ना पालिकाका केही पर्यटकीय गन्तव्यहरूको विशेषता र महत्व खोजी गर्न – रणकालिका मन्दिर – गुम्बा	- गल्छी गाउँपालिकामा रहेका मुख्य पर्यटकीय स्थलहरूको सूची तयार पार्न लगाउने, - रणकालिका मन्दिरको अवस्थिति र महत्व सम्बन्धमा चित्र वा फोटो प्रदर्शन गर्ने र छलफलसमेत गराउने, - गाउँपालिकामा रहेका मुख्य गुम्बाहरू चित्र प्रदर्शन गरी त्यसको सौन्दर्य, महत्व आदि प्रस्तुत गर्ने, - ती गुम्बाहरू कहाँ छन् भनी बताइदिने ।	- रणकालिका मन्दिरको अवस्थिति र महत्व उल्लेख गर्नुहोस् ।	१५

कक्षा ७

क्षेत्र	विषय बस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मुल्याङ्कन	पाठ्यभार
१. गल्छी परिचय	• गल्छी गाउँपालिकाको गठन प्रक्रिया • गल्छी गाउँपालिकाले दिने सेवाहरु	- गल्छी गाउँपालिकाको गठन प्रक्रिया उल्लेख भएको चार्ट वा तालिका प्रस्तुत गर्ने, - गाउँपालिका गठन प्रक्रियाको चार्ट वा तालिका तयार पार्न लगाउने, - गल्छी गाउँपालिकाले दिने सेवाहरूको सुची तयार पारी कक्षामा छलफल गराउने, - गल्छी गाउँपालिकाकाले दिने सेवाहरू सम्बन्धमा सम्बन्धित गाउँ कार्यपालिका कार्यालयमा कर्मचारी वा जनप्रतिनिधिलाई भेटी वा उनीहरूलाई कक्षामा बोलाई छलफल गर्न लगाउने ।	- गल्छी गाउँपालिको गठन प्रक्रिया उल्लेख गर्नुहोस् । - गल्छी गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने सेवाहरूको सुची तयार पार्नुहोस् ।	१५
२. स्थानीय पेसा व्यवसाय र बजार	• स्थानीय कला र सिप – सुकुल मान्द्रो – खोस्टाको चकटी – डोको डालो नाम्लो – हलो – आरन	- विभिन्न स्थानीय कला र सिपको नाम भन्न लगाउने - स्थानीय कला र सिप झल्कने विभिन्न विभिन्न चित्र वा फोटा सङ्कलन गरी कक्षामा प्रदर्शन गर्ने । - सकुल, मान्द्रो, खोस्टाको चकटी, डोको, डालो, हलो, आरन आदिको चित्र प्रदर्शन गर्ने - यी सिप भएका व्यक्तिलाई कक्षामा बोलाई सो सिप प्रदर्शन गर्न लगाउने ।	- हलो बनाउने स्थानीय सिपको महत्व उल्लेख गर्नुहोस् । - आरनको आवश्यकता सम्बन्धमा चर्चा गर्नुहोस् ।	१५

३. गल्छीको ऐतिहासिक गतिविधि	• आफ्नो गाउँपालिकाका ऐतिहासिक व्यक्तित्व परिचय	- गल्छी गाउँपालिकाका ऐतिहासिक सम्पदा एवं व्यक्तित्वको चित्र वा फोटो प्रदर्शन र छलफल गराउने, - ती व्यक्तिहरुले देश र समाजको लागि गरेका उल्लेखनीय योगदानको खोजी गर्न लगाउने, - उनीहरुको योगदानको सम्मान झल्कने गरी संवाद तयार गर्न लगाउने र संवादसमेत गर्न लगाउने ।	- आफ्नो गाउँपालिकाका ऐतिहासिक व्यक्तित्वहरुको नाम र योगदानको तालिका निर्माण गर्नुहोस् ।	१५
४. स्थानीय प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	• प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण संरक्षणका स्थानीय अभ्यासहरु - नदीजन्य पदार्थको उत्खननमा रोक - धमिलो पानीको शुद्धीकरण - वृक्षरोपण	- आफ्नो समुदायमा वातावरण संरक्षणका लागि गरिएका अभ्यासहरुको पालैपालो भन्न लगाउने, - वातावरण संरक्षणका स्थानीय अभ्यासको सूची तयार पार्न लगाउने, - वातावरण संरक्षणमा संलग्न स्थानीय अगुवालाई स्रोत शिक्षकको रुपमा कक्षामा आमन्त्रण गरी स्रोत कक्षा सञ्चालन गर्ने, - नदि प्रदूषण विरुद्धको अभियानसँग सम्बन्धित चेतनामूलक कार्यक्रम गीत, पोस्टर, र्‍याली, वक्तृत्वकला आदि सञ्चालन गर्न लगाउने, - विद्यालयको खाली जग्गा वा समुदायका खाली चउरमा वृक्षरोपण गर्न लगाई संरक्षणका उपायहरु समेत अवलम्बन गर्न लगाउनुहोस् ।	- नदीजन्य पदार्थको उत्खननमा किन रोक लगाउनुपर्दछ ? - वृक्षरोपणको महत्व उल्लेख गर्नुहोस् ।	१५
५. स्थानीय सामाजिक सांस्कृतिक मूल्यमान्यता-हरु	• सन्न्यासी, दमाई, कामी, सार्की जातिको संस्कार जन्म, विवाह, मृत्यु	- स्थानीय समुदायमा रहेका विभिन्न जातिहरुको सुची तयार पार्न लगाउन, - समुदायमा रहेका विभिन्न जातिमध्ये सन्यासी, दमाई, कामी, सार्की जातिको जन्म, विवाह र मृत्यु संस्कारको खोजी गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने, - विद्यार्थीलाई समुदायका अध्ययन गर्न पठाई माथि उल्लिखित जातिहरुको संस्कार सङ्कलन गर्न लगाई कक्षामा प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्न लगाउने ।	- सन्न्यासी जातिको मृत्यु संस्कार उल्लेख गर्नहोस् ।	१५

CS CamScanner

६. भूगोल र जनसङ्ख्या	• गल्छीको जनसङ्ख्या (जाति, भाषा, लिङ्ग, धर्म)	- गल्छी गाउँपालिकाको जनसङ्ख्याको चार्ट प्रस्तुत गर्ने, - गल्छी गाउँपालिकामा रहेका महिला, पुरुष, विभिन्न जातिहरू र भाषागत जनसङ्ख्या विवरण सङ्कलन गर्न लगाउने, - ती विवरणलाई स्तम्भ रेखाचित्र, वृत्त चित्र आदिमा प्रस्तुत गर्न लगाउने ।	- विद्यार्थीले तयार पारेको स्तम्भ रेखाचित्र, वृतचित्र आदिलाई निम्नलिखित आधार मा मूल्याङ्कन गर्ने - विषयवस्तुको प्रस्तुति - ढाँचा - उपयुक्तता	१५
	• मुख्य बजार : मासटार	- मुख्य बजारका रूपमा मासटारको परिचय दिने, - मासटारमा हुने मुख्य मुख्य व्यापारिक गतिविधिहरूको सूची तयार पार्न लगाउने, - मासटार बजारले त्यस क्षेत्रको आर्थिक सामाजिक उत्थानमा पुऱ्याएका योगदानको सूची तयार पार्न लगाउने ।	- मासटार बजारको विशेषता छोटकरीमा उल्लेख गर्नुहोस् ।	१५
७. सडक सुरक्षा र विपद व्यवस्थापन	• सडकमा राखिएका खतराका चिह्न र क्षेत्रहरु • स्थानीय स्तरमा हुने विपद: हावाहुरी र डँडेलो	- सडकमा राखिएका खतराका चिह्नहरुको फोटो वा तस्बिर प्रदर्शन गर्ने, - त्यस्ता चिह्नहरुको अर्थ र परिचय स्पष्ट पार्ने, - त्यस्ता चिह्नहरु बनाउन लगाई सडक सुरक्षाको नमुना अभ्यास गर्न लगाउने, - स्थानीय स्तरमा हुने विपदहरुको सची तयार पार्न लगाउने - त्यस्ता विपदमध्ये हावाहुरी र डँडेलोको सामान्य परिचय दिन, - हावाहुरी र डँडेलोले स्थानीय स्तरमा यसै वर्ष पारेका ठुला क्षति वा असर का विवरणहरु सङ्कलन गर्न लगाउने, - हावापानी र डँडेलोबाट वच्न गरिएका स्थानीय अभ्यासहरु सम्बन्धमा समूह समूहमा छलफल गरी निष्कर्ष प्रस्तुत गर्न लगाउने ।	- हावाहुरीबाट बच्ने कुनै दुई उपायहरु उल्लेख गर्नुहोस् ।	१५

८. स्थानीय सडक र बाटोघाटो	• स्थानीय ग्रामीण सडक (चिसोपानी कुवा कोइलीखर्क, गल्छी बाहुन पलाङ) - परिचय - आयआर्जनमा पारेको प्रभाव	- आफ्ना समुदायमा भएका सडकहरूको नाम पालैपालो भन्न लगाउने, - चिसोपानी कुवा कोइलीखर्क, गल्छी बाहुन पलाङस्थानीय ग्रामीण सडकको परिचय उल्लेखित चार्ट वा तालिका प्रस्तुत गर्ने, - ती सडकले समग्र गाउँपालिकोको विकास र त्यहाँका जनताको आयआर्जनमा पारेको प्रभाव सम्बन्धमा संवाद प्रस्तुत गर्न लगाउने, - स्थानीय सडक र आय आर्जन सम्बन्धमा कुनै स्थानीय पत्रिकामा छाप्न मिल्ने समाचारको नमूना तयार पारी कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने ।	- चिसोपानी कुवा, कोइली खर्क सडकले त्यस क्षेत्रका मानिसको आय आर्जनमा पारेको प्रभावको समीक्षा गर्नुहोस् ।	१५
९. पर्यटकीय स्थल	• स्थानीय पर्यटनका सम्भावनाहरूको खोजी गर्न - छाँगेश्वर महादेव - र्‍याफटिङ - पाउद्वार/धर्मद्वार	- गल्छी गाउँपालिकामा रहेका मुख्य पर्यटकीय स्थलहरूको सूची तयार पार्न लगाउने, - छाँगेश्वर महादेव मन्दिरको अवस्थिति र महत्व सम्बन्धमा चित्र वा फोटो प्रदर्शन गर्ने, - छाँगेश्वर महादेव मन्दिर र यहाँको सांस्कृतिक तथा प्राकृतिक महत्व समेत छलफल गराउने, - गाउँपालिकाको वडा नं १ मा रहेको पाउदार र धर्मदारको अवस्थिति र महत्व एवम् यसको प्राकृतिक सौन्दय सम्बन्धमा छलफल र अन्तर क्रिया गर्ने । त्यहाँ लाग्ने मेलाको समयमा विद्यार्थीलाई अवलोकन भ्रमण गराई छलफल गराउने, - त्रिशूली नदीको गरिने राफ्टिङको महत्व जोडी जोडीमा छलफल गर्न लगाउने बताउने, - राफ्टिङले स्थानीय पर्यटन प्रवर्धनमा पुर्‍याएको योगदानको चर्चा गर्ने ।	- पाउद्वार धर्मद्वार को धार्मिक महत्व उल्लेख गर्नुहोस् ।	१५

कक्षा ८

क्षेत्र	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	मूल्याङ्कन	पाठ्यभार
१. गल्छी परिचय	• गल्छीको शिक्षा र साक्षरता • आफू बसेको जिल्लाको परिचय	- विद्यार्थीहरुलाई आफू पढ्ने विद्यालय कहिले स्थापना भएको हो, पत्ता लगाउन भन्ने, - गल्छीका रहेका क्याम्पस र माध्यमिक विद्यालयको नाम र स्थान खोजी गर्न लगाउने, - गल्छीको साक्षरता अवस्था खोजी गर्न लगाई कक्षामा चार्ट वा ग्राफमा प्रस्तुतिकरण गर्न लगाउने, - आफू रहेको जिल्लाको नाम, स्थानीय तहको सङ्ख्या, जिल्लाको नामाकरण, नक्सा, भौगोलिक अवस्था आदि खोजी गर्न लगाई कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने ।	- गल्छी गाउँपालिकामा रहेका क्याम्पसहरु नाम लेख्नुहोस् । - गल्छीको साक्षरता अवस्थालाई वृतचित्रमा देखाउनुहोस् ।	१५
२. स्थानीय पेसा, व्यवसाय र बजार	• गल्छीका मुख्य व्यापारिक केन्द्रको परिचय र महत्व - बैरेनी, - गल्छी, - बेल्खु, महेशदोभान, - केउरिनी	- विद्यार्थीहरुलाई आफ्नो नजिकको बजार कुन हो भनी प्रश्न गर्ने र प्राप्त उत्तरका आधारमा निम्नलिखित पूरक प्रश्नहरु पनि गर्ने, जस्तै : (क) त्यो बजारमा के के किनमेल गर्न जाने गर्नुभएको छ ? (ख) त्यहाँ कुन कुन वस्तुहरु बढी मात्रामा पाइन्छन् ? (ग) त्यहाँ तपाईंको गाउँबाट कुन सामानहरु बिक्रीका लागि लैजाने गरिन्छ ? - गल्छी गाउँपालिकामा पर्ने थाहा भएका बजारहरुको नाम भन्न लगाउने, - गल्छी गाउँपालिकाका मुख्य बजारहरु, जस्तै: बैरेनी, गल्छी, बेल्खु, महेश दोभान र केउरिनी बजारको छोटो परिचय दिने र तीबजारका विशेषताहरु र त्यहाँ हुने गतिविधिहरु खोजी गर्न लगाई कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने, - बजारहरुको अवलोकन भ्रमण गराई त्यहाँ हुने आर्थिक क्रियाकलाप सम्बन्धमा त्यहाँका व्यापारीलाई सोध्ने प्रश्नावलीको नमूना तयारी र प्रश्न सोध्न लगाउने र प्राप्त उत्तरलाई समेटी प्रतिवेदन तयार पार्न लगाउने ।	- गल्छीका मुख्य व्यापारिक केन्द्रको नाम र त्यहाँ हुने आर्थिक गतिविधिको चर्चा गर्नुहोस् ।	१५

CamScanner

३. गल्छीको ऐतिहासिक गतिविधि	• गल्छीका ऐतिहासिक घटनाहरू	- गल्छी गाउँपालिका क्षेत्रभित्र गत विगतमा घटेका विभिन्न ऐतिहासिक घटनाहरू, जस्तैः राजनीतिक घटना, सामाजिक सुधारका घटना आदि सङ्कलन गर्न लगाउने, - यी घटनासँग सम्वन्धित जानकार व्यक्तिहरूलाई स्रोत शिक्षकको रूपमा कक्षामा आमन्त्रण गरी छलफल गर्न लगाउने, - ती घटनाले यस ठाउँको मानव जनजिवनमा पारेको प्रभावको खोजी गर्ने लगाई छलफल गर्न लगाउने ।	- गल्छी पालिकामा घटेका कुनै दुई ऐतिहासिक घटनाको वर्णन गर्नुहोस् ।	१५
४. स्थानीय प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	• प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण संरक्षणमा स्थानीय सरकारबाट भएका कार्यहरु	- प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण संरक्षणमा स्थानीय स्तरमा भएका प्रयासको अनुभव आदानप्रदान गराउने, - स्थानीय सरकारले प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण संरक्षणमा पुऱ्याएको योगदानको खोजी गर्न लगाउने, - विद्यालयमा प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण संरक्षणकाका लागि योजना तयार पारी कार्यान्वयन गर्ने, जस्तैः विद्यालयमा फुलवारी निर्माण गर्ने, विद्यालय आसपासको खाली चउरमा वृक्षरोपण गर्ने आदि, - वातावरण संरक्षणमा कार्यहरूमा विद्यालयबाट सहभागिता जनाउन अभिप्रेरित गर्ने ।	- प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण संरक्षणमा स्थानीय सरकारबाट भएका कार्यहरुको सुची तयार पार्नुहोस् ।	१५
५. स्थानीय सामाजिक सांस्कृतिक मूल्य-मान्यताहरु	• स्थानीय स्तरमा हुने जात्राः किउरीनी टारको जात्रा, लामचिराको जात्रा • लोपोन्मुख माझी जातिको संस्कार (जन्म, विवाह, मृत्यु)	- स्थानीय स्तरमा हुने विभिन्न जात्राहरूको नाम भन्न लगाई ती जात्राहरूमा के के हुन्छ ? भन्न लगाउने, - किउरीनटार र लामचिराको जात्राको सामान्य जानकारी, जात्रा लाग्ने समय, त्यहाँ हुने मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरु प्रश्नोत्तर गर्दै स्पष्ट पारिदिने, - लोपोन्मुख जाति माझीको जन्म, विवाह र मृत्यु संस्कारसँग सम्बन्धित रही प्रश्नोत्तर गराउने, - सो जातिका अगुवालाई कक्षामा आमन्त्रण गरी उनीहरूको संस्कार सम्बन्धमा छलफल गराउने ।	- केउरिनीटारको जात्राको सामाजिक सांस्कृतिक महत्व उल्लेख गर्नुहोस् । - माझी जातिको विवाह संस्कार लेख्नुहोस् ।	१५

६. भूगोल र जनसङ्ख्या	• खानी संरक्षणका उपायहरु • नयाँ सहरको रूपमा गल्छी बैरेनीको सामान्य जानकारी	- गाउँपालिकाभित्र भएका विभिन्न खानीहरुको नाम र स्थान खोजी गर्न लगाउने, - ती खानीहरुको संरक्षण र सुरक्षाका उपायहरु सम्बन्धमा समूह समूहमा छलफल गरी निष्कर्ष प्रस्तुत गर्न लगाउने, - ती खानी भएका ठाउँको संरक्षणमा स्थानीय सरकारले गरेका कार्यहरु खोजी गर्न लगाउने, - स्थानीय स्तरमा रहेका खानीहरुको संरक्षणमा स्थानीय पालिकालाई दिने सुझावहरु समेटी सम्पादकीयको नमुना तयार पार्न लगाउने, - मध्य पहाडी लोकमार्ग आसपासमा पर्ने दश ओटा सहरमध्ये बैरनी गल्छी सहरको छोटो जानकारी प्रस्तुत गर्ने, - यस सहर कस्तो रहने, कति जनसङ्ख्या हुने, कति समयमा कार्यक्रम सम्पन्न हुने, के कस्ता पूर्वाधारहरु विकास हुने आदि सम्बन्धमा चर्चा गर्ने, - सहर बन्न आफ्ना समुदायमा कुनै पूर्वाधार तयार भइरहेका भने सो सम्बन्धमा खोजी गर्न लगाउने ।	- स्थानीय स्तरमा रहेका खानीहरुको संरक्षणमा स्थानीय पालिकाले दिने सुझावहरु समेटी तयार पारेको सम्पादकीयको नमूना निम्नानुसार मूल्याङ्कन गर्नुहोस्: - विषयवस्तु - ढाँचा - निष्कर्ष	१५
७. सडक सुरक्षा र विपद व्यवस्थापन	• सवारी साधन प्रयोग गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुरा • चट्याङ - परिचय - बच्ने उपायहरु	- सवारी साधन प्रयोग गर्दा के के गरेको थाहा छ भनी सोध्ने, जस्तै: सिट बेल्ट लगाउने, आफ्नो लेनबाट गुड्ने आदि सम्बन्धमा छलफल गर्ने, - चट्याङ परेका चित्रहरु प्रस्तुति र छलफल गर्ने, - स्थानीय स्तरमा चट्याङ्ले क्षति पुऱ्याएका विवरणहरु सङ्कलन गर्न लगाउने, - चट्याङबाट वच्ने उपायहरुको सुची तयार पार्न लगाउने ।	- सवारी साधन प्रयोग गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरु उल्लेख गर्नुहोस् । - चट्याङबाट बच्ने उपायहरुको सूची बनाउनुहोस् ।	१५
८. स्थानीय सडक र बाटोघाटो	• स्थानीय सडकले समग्र पालिकाको आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा पारेको प्रभाव - गल्छी भीम ढुङ्गा - कल्लेरी मुलाबारी सडक	- आफ्नो स्थानीय स्तरमा भएका सडकले त्यहाँको जनजीवनमा पारेको प्रभाव पालैपालो भन्न लगाउने, - गल्छी भीम ढुङ्गा सडकले गल्छीका गाउँबस्तीको सामाजिक र आर्थिक क्षेत्रमा पारेका सकारात्मक प्रभावहरु उल्लिखित चार्ट प्रदर्शन गरी छलफल गर्ने, - कल्लेरी मुलाबारी सडकले त्यस क्षेत्रको सामाजिक र आर्थिक क्षेत्रममा पारेको प्रभाव सम्बन्धमा प्रश्नोत्तर गर्ने ।	- कल्लेरी मुलाबारी सडकले त्यस क्षेत्रको सामाजिक र आर्थिक क्षेत्रममा पारेको प्रभाव उल्लेख गर्नुहोस् । - आफ्नो स्थानीय स्तरमा भएका सडकले त्यहाँको जनजीवनमा पारेको प्रभावको सुची तयार पार्नुहोस् ।	१५

९. पर्यटकीय स्थल	• स्थानीय पर्यटनका सम्भावना र चुनौती र प्रवर्धन – भूमिचुली /भन्डाचुली – इन्द्रायणी थान	- आफ्नो स्थानीय तहका सम्भाव्य पर्यटकीय क्षेत्रहरूको नाम भन्न लगाउने, - ती पर्यटकीय क्षेत्रहरूको सामान्य परिचय दिने, - ती पर्यटकीय क्षेत्रहरूको फोटो वा भिडियो प्रस्तुत गर्ने, - भूमिचुली र इन्द्रायणी थानको महत्व र सम्भावनाका सम्बन्धमा जानकारी प्रस्तुत गर्ने, - यी स्थानहरूको पर्यटन स्थानको रूपमा विकास गर्न के के चुनौती छन्, छलफल गर्ने, - विद्यार्थीहरूलाई यी स्थानहरूको अवलोकन भ्रमण गर्न लगाई सम्भावना, चुनौती र प्रवर्धनका उपायहरू सोधखोज गर्न लगाउने, - यी ठाउँको पर्यटन प्रवर्धनमा स्थानीय सरकारले गरेका कामहरू खोजी गर्न लगाउने ।	- भूमिचुलीको पर्यटन प्रवर्धनका उपायहरू उल्लेख गर्नुहोस् । - इन्द्रायणी स्थानको सांस्कृतिक महत्व उल्लेख गर्नुहोस् । - इन्द्रायणी स्थानको पर्यटन प्रवर्धका उपायहरू सुझाउनुहोस् ।	१५

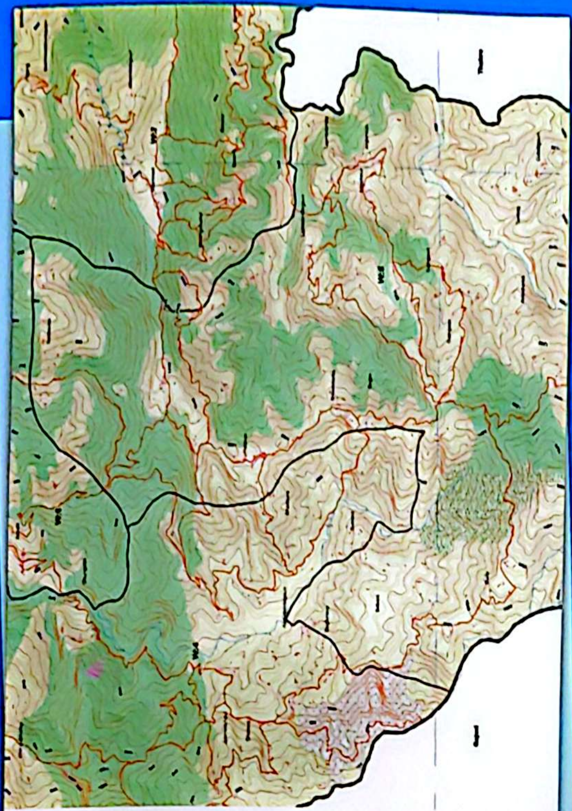

वडा नं. ५

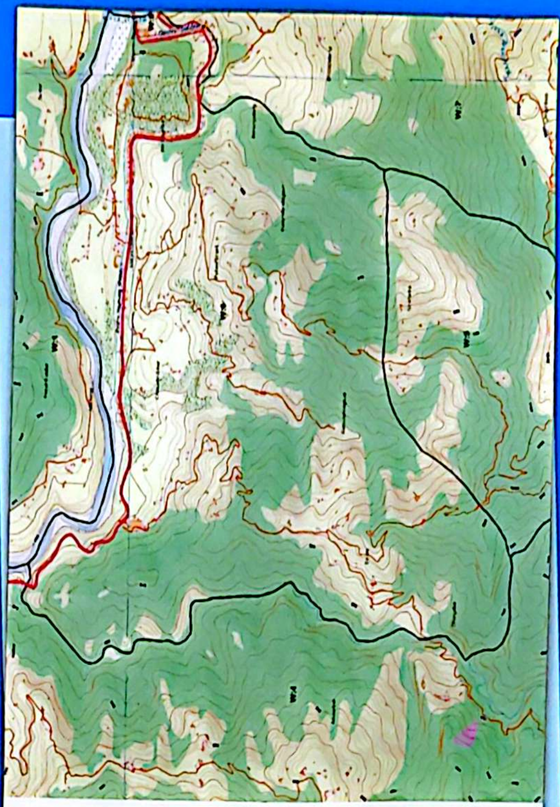

वडा नं. ६

वडा नं. ७

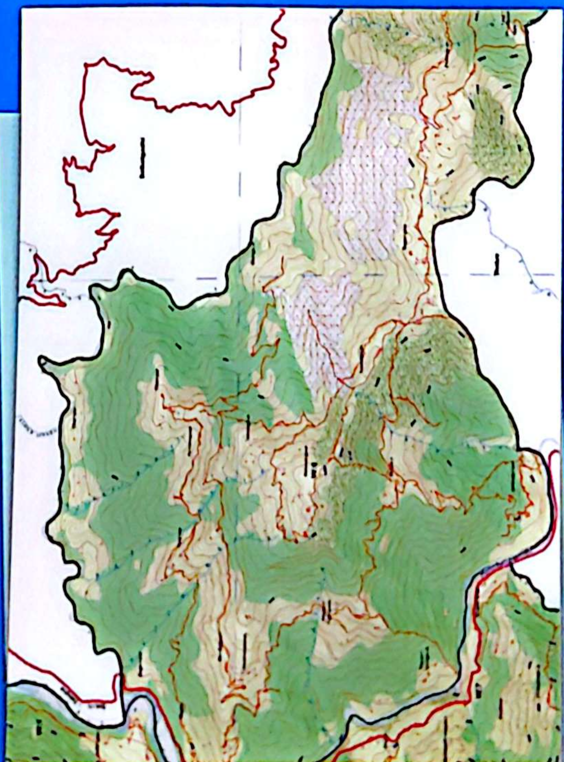

वडा नं. ८

CamScanner

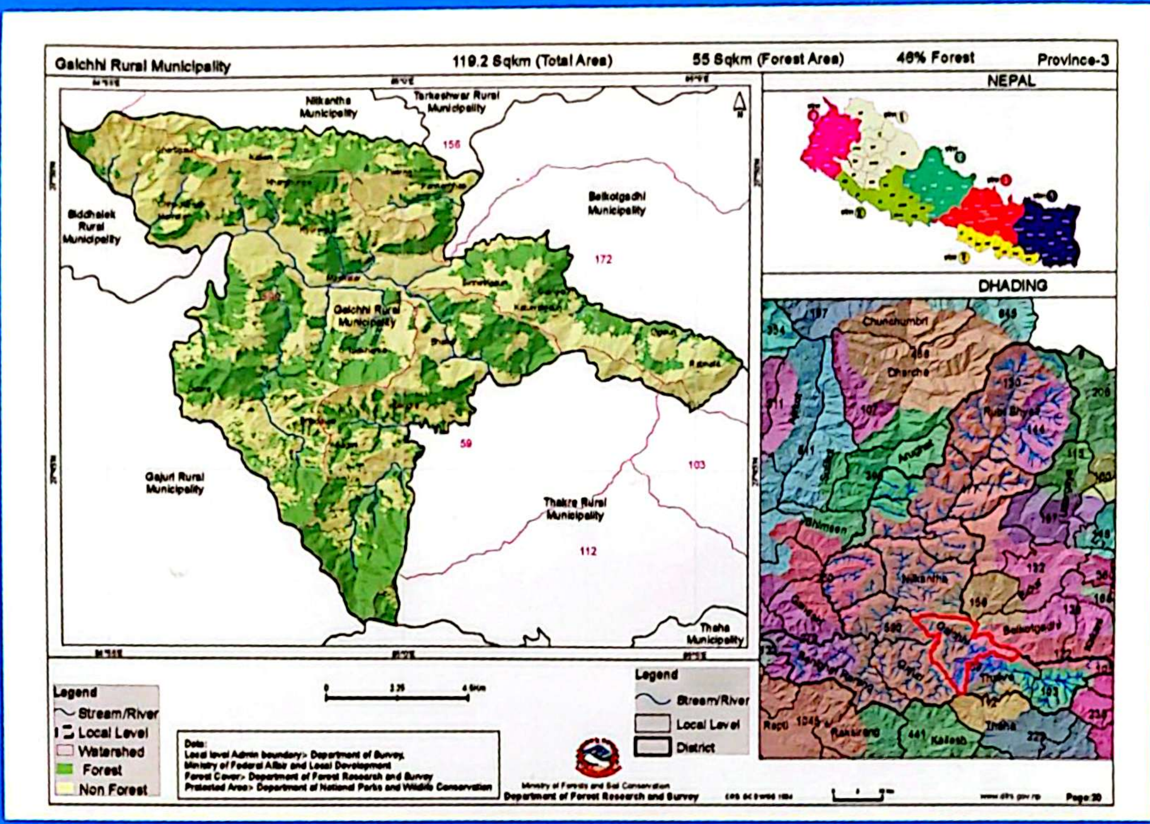

मुद्रक
भिजन प्रीन्टिङ सपोर्ट
गल्छी गा.पा-७, गल्छीचोक, धादिङ, फोन नं :०१०-४०३१२९, ९८४१७१७८३८

CamScanner